

Bibliografija rokopisnih ljudsko–medicinskih bukev in zapisov s slovenskega etničnega območja

V Slovenskem etnografu XXVII–XXVIII (1974–75) je izšla Bibliografija rokopisnih medicinskih bukev, ki sem jo napisal leta 1974. V njej so bile zbrane rokopisne medicinske in rokopisne ljudskomedicinske bukve in zapisi. Po tem času sem zbral še precej rokopisnih ljudskomedicinskih bukev in zapisov, zato menim, da je treba objaviti skupaj vse doslej zbrane enote.

Nekateri slovenski in drugi etnologi in zgodovinarji so registrirali rokopisne ljudskomedicinske bukve na slovenskem ozemlju, tako: Pavel P. Radics, Janko Barle, Franc Kotnik, Milko Kos, Edvard Pajnič, Nikolaj Omerza, Vinko Möderndorfer, Mirko D. Grmek (Zagreb), Ivan Koštial, Fran Levstik, Fran Levec, Fran Erjavec, Milko Matičetov in Jaša Romano (Beograd). Med njimi je naštel Möderndorfer 29 rokopisov, dr. Romano jih je v Jugoslovanski bibliografiji lekaruša i narodnomedicinskih rukopisa naštel 32, ostali pa le po nekaj ali posamezne rokopise.

Pri zbiranju podatkov o omenjenih rokopisih je bil moj namen v prvi vrsti ugotoviti, koliko in kje jih imamo, da bi tako napravili nekakšno inventuro, in da bi zbrana bibliografija rabila strokovnjakom za proučevanje gradiva za zgodovino medicine, veterinarstva, farmacije, botanike, za literarno zgodovino ter etnologom in tudi dialektologom.

Do sedaj se mi je posrečilo zbrati podatke za 227 bukev in zapisov, želel pa bi, da bi še drugi začeli zbirati dragoceno gradivo, ker je med ljudstvom gotovo krožilo še mnogo več raznih bukev, zagovorov in drugih ljudskomedicinskih zapisov. Ti pa so se sčasoma izgubili, raznesli so jih na vse vetrove, posebno ob razpustu samostanov po Jožefu II., tudi so bili mnogi uničeni med vojnami, ob požarih, ki so bili nekdanj zelo pogostni; ljudje pa so jih pogostoma uničevali kot nepotrebno šaro ob selitvah, ker pač niso znali ceniti njihove vrednosti. Prepričan pa sem, da so po raznih samostanih in nekaterih knjižnicah kljub temu še dragoceni zapisi, ki niso evidentirani; žal ni nikogar, ki bi jih zdaj evidentiral. Tudi bi bilo treba pregledati arhive v tujini, predvsem na Dunaju in v Gradcu (od koder sem sicer dobil podatke, a tako netočne, da jih nisem mogel vnesti v bibliografijo), v Celovcu, v Trstu in še kje drugje.

Med izgubljenimi in skoraj neznanimi je npr. rokopis s podatki o zdravilstvu in ranocelništvu, ki ga je napisal znameniti iznajditelj Josip Ressel, moravški rojak.

Omenjeno gradivo je del naše kulturne dediščine in se v njem izražajo kulturni razvoj, gospodarsko in socialno stanje, razvoj zdravstva in veterinarstva pri nas. V bukvah so ljudski nasveti in navodila za zdravljenje ljudi, v nekaterih tudi živine ali samo živine in v njih najdemo podatke o zdravilih, posebno o zdravilnih rastlinah; zapisani so številni zagovori, ki sem jih našel skoraj 800, apokrifne molitve in zarotitve zoper bolezni.

Naši rokopisi večinoma ne izvirajo iz domačega ljudskega izročila, pač pa so bukovniki uporabljali za predloge razne tuje vire, predvsem nemške zdravilske in veterinarske ter predvsem zeliščne knjige, ki so jih posebno v 16. stoletju mnogo tiskali in so krožile tudi

pri nas. To so: Ortus sanitatis oziroma nemški prevod Gart der Gesundheit, iz leta 1485; knjige Petra Andreja Matthiolija: Historia Plantarum (1561) in njeni nemški prevodi: Neukreuterbuch (1590, 1598, 1600, 1611, 1626) in New volkommenes Kräuterbuch (1678), delo Adama Lonicerusa: Vollständiges Kräuterbuch (1555) ter H. Hieronima Bocka: Kreuterbuch (1557) in Jakoba Tabernamontanusa: Neu vollkommentlich Kreuterbuch (1613).

Že pisec prvega zapisa iz 12. stoletja je bil duhovnik; prav tako so bili pisci, ki so prevajali in prirejali prve bukve, večinoma šolani ljudje, v prvi vrsti duhovniki. Izjema je bil pisec doslej prve ohranjene slovenske bukve Andrej Koliher, ki je bil »šomoštar« (učitelj), organist in mežnar v vasi Suha v Labodski dolini. Verjetno pa je že pred njim bukve napisal Johann Schaag, ki je bil tudi duhovnik. Tako prirejane bukve so bile osnova, iz katerih so nato prepisovali večinoma preprosti, a bistri kmečki ljudje – bukovniki. Ti so navadno tudi zbirali zdravilna zelišča in zdravili ljudi, večinoma pa tudi živino. Ti domači zdravilci so čutili potrebo, da bi si pridobili več znanja, ker pa dolgo ni bilo na voljo tiskanih strokovnih knjig, so si skušali pomagati tako, da so prepisovali razne bukve; če so bili nepismeni, so zanje prepisovali razni »šrajberji«. Če je imel kdo take bukve, jih je razkazoval in se z njimi hvalil, kar naj bi pomenilo, da nekaj več zna, in s tem mu je rasel ugled.

V glavnem sta bili dve središči, v katerih so pisali zdravilske bukve. Prvo in starejše je bila Koroška, in sicer naš del in slovenski del avstrijske Koroške. Tam so bili pisci omenjena Schaag in Koliher, Goričnik, Andrejc, Bunčik idr. Drugo središče je bilo območje Škofje Loke s Poljansko dolino ter Rovte in Zaplana nad Logatcem. Iz tega območja so bile po moji oceni prve bukve iz konca 18. stoletja, mogoče pa so bile pred tem napisane že druge, o katerih nimamo podatkov. Možno je, da so bile prve Lipičeve Bukue sa use potrebe tega gmein Folka iz 1810. leta. Te so bile predloga za najštevilnejše prepise. O Lipiču so prepisovalci v svojih uvodih pisali, »da je bil res en resvetlen inu moder Arzat«. Tako je prepisovalec Aleš Kovač iz Voklega zapisal: »en bori kmet u Bodoulah is hishnem perjimkam Srouc«. Jožef Bramor pa je zapisal: »od boga svolen sa jenga arcata in sastopnega v tare teh rosh«. Prepis Lipičevih del najdemo od Novakov nad Cerknim, od Slapa ob Idrijci, pa v okolici Rovt in Škofje Loke, po okolici Ljubljane, po Dolenjski in še drugje. Prepisi Lipičevih bukev imajo te naslove: Bukue sa use potrebe tega gmein Folka, kot v izvorniku, več jih ima naslov Krainski Arzat, Bukue sa use zhloveshke potrebe, Bukue u katerih se snajdejo te nar bosh ernzije sa tega zhloveka..., Arcovske bukve, Dober perpomozhke timu zhloveku ali Krainski Arcat, Bukue sa use sorte Ernznij teiga Volka, Zdravje bolnikov, Zdravilske bukve za vse bolezni ozdravljat.

Značilnost Lipičevih bukev in vseh prepisov je, da so razdeljeni na pet poglavij. Pri Lipiču je prvo poglavje »od vode«, drugo »na shil posnat bolesen enga zhloveka«, tretje »Erznije od useh erzhi«, četrto »od use sorte dreves ...«, peto »od use sorte rosh in korenin«. Kot sem mogel ugotoviti, je imel Lipič za predlogo knjige Tabernaemontanusa, Bocka in Lonicerusa. Prvi poglavje o vodi in drugo o pulzu pa je prepisal iz neke nemške zdravilske knjige.

Zanimivo je, da so nekateri prepisovalci, kot sem že omenil, Lipiča zelo povzdigovali poleg tega so navajali v uvodu lažne podatke, češ da je Lipič prepisoval iz nemških, latinskih in francoskih del (razumljivo je, da »en bori kmet« ni obvladal teh jezikov). Košeni na celo pravi, da je imel za predlogo bukve, »katire so tud poskushene od tega zhasti in hvale oredniga Dohtarja parissarske opoteke is jemenam Maklaush Lemerij o Paris,

1705, sdej pa prepisano od Antona Košenine o Pusthal« (pri Skofji Loki). Ko sem raziskoval, katero predlogo je imel Košenina, sem ugotovil, da gre za prepis Lipičevih bukev, saj je bil Lipič iz sosednje vasi. Tudi nisem mogel po Lemeryjevi bibliografiji ugotoviti, da bi bil sploh kaj podobnega napisal. To so verjetno napisali Košenina in drugi zato, da bi imele bukke večjo veljavo in da bi jim tako bolj zaupali.

Kot vidimo iz bibliografije, je bil prvi ugotovljeni medicinski zapis iz 12. stoletja. To je zagovor zoper zobobol, ki ga je pripisal cisterijanski menih iz samostana v Stični. Zapisan je bil v latinskem jeziku; prvi slovenski zapis pa je nastal okoli 1641. leta in je zagovor zoper kačji pik. Prve ohranjene bukke, napisane v slovenskem jeziku, pa so Andreja Koliherja iz 1750. leta. Zanimivo je, da imamo kljub napredku tehnike, zdravstva, prometa itd. še iz tega stoletja več bukev in zapisov; tako je na primer pred leti v Labodski dolini neki kmet še vedno prepisoval neke bukke. Zanimivo je tudi, da so bili nekateri rokopisi pisani v bohoričici še v drugi polovici prejšnjega stoletja, ene pa celo leta 1880, čeravno so bohoričico opustili leta 1840 in je bil poslednji molitvenik v bohoričici tiskan leta 1844. Povedati moram tudi, da naslovi v oklepaju niso originalni, ker jih ni bilo, zamislil sem si jih sam; tudi sem navedel nekaj del, o katerih ne vemo, kje so, mogoče so izgubljena, omenja pa jih literatura.

Opis ugotovljenih rokopisov po časovnem zaporedju:

1. Magnus Gregorius, Liber Moraliū. Iz druge pol. 12. st., 213 listov, 33,7 x 22.

Kodeks je napisan na pergamentu. Na prvi strani III. poglavja je napisal cistercijanec Bernard v latinskem jeziku zagovor zoper zobobol. Izhaja iz cistercijanskega samostana v Stični.

Literatura: M. Kos: Srednjeveški rokopisi. Ljubljana 1931. (V nadaljevanju M. Kos.)

Hrani ga Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani (v nadaljevanju NUK). Sign. Ms. I–IV.

2. Hispalensis Isidorus, Origines sive etymologiae. Iz druge pol. 12. st., 163 listov, 33,7 x 22,5.

Trde, z usnjem prevlečene platnice, dobro ohranjen, gotica. To je znamenito enciklopedijsko delo Isidorja iz Seville (o. 560–636). Obsega številne podatke iz medicine, posebno v IV. in IX. knjig. Hrbtni naslov: Sancti Isidori episcopis epistolae. Izhaja iz stiškega samostana.

Literatura: M. Kos; M.D. Grmek: Rukovet starih medicinskih, matematičkofizičkih i prirodoslovnih rukopisa sačuvanih u Hrvatskoj i Sloveniji. Rasprava i gradja za povijest nauka. Knjiga I. Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti. Zagreb 1963 (nadalje: Grmek).

Hrani ga NUK. Sign. Ms 16.

3. (Auerspergov rokopis)

Auerspergova knjižnica v Ljubljani, ki je nastala verjetno že v 14. st., po potresu 1895. leta pa je bila premeščena z vsem arhivom v grad Losenstein na Zg. Avstrijskem, so jo po drugi svetovni vojni Američani odpeljali v Kongresno knjižnico v Washington, je imela praktično poučne zapise in tudi navodila za puščanje krvi, zapise o zdravih pripomočkih in zeliščih.

Literatura: M. Kcs.

4. (Zagovor zoper mrzlico.) Iz srede 14. st., 144 listov, 22 x 16.

Kodeks je uvezan iz treh delov, pergament, gostka minuskula oz. kurziva, ff 17–21' en stolpec, ostalo dva stolpca, lesene z usnjem prevlečene platnice z železnimi gumbi in deloma odpadlim sklepom. Na desnem stolpcu f 59 je zapisan zagovor zoper enodnevno, dvodnevno in štiridnevno mrzlico. Neznane izvora.

Literatura: M. Kos, dr. Joža Glonar, Srednjeveški zagovori v ljubljanski licejki. Časopis za zgodovino in narodopisje, XVII, 1922.

Hrani ga NUK. Sign. Ms 34.

5. Albrant Mayster: Incipiunt medicinalis equorum. Iz 14. st., 196 listov, 41 x 29,5.

Pergament, lesene, z usnjem prevlečene platnice, gotška knjižna minuskula, dva stolpca, ena roka. Avtor je bil cesarjev mareskalk in podkovski kovač v Neaplju, po rodu Nemeč. Najprej so opisana bolezenska znamenja konj, potem medikamenti, način aplikacije in na koncu prognoza.

Literatura: M. Kos; V. Zavrnik: Mariborski tekst napotkov mojstra Albranta za zdravljenje konj. Zbornik za zgodovino in naravoslovja in tehnike, 3, 1975, str. 175–184.

Hrani ga Škofijski arhiv v Mariboru (v nadaljevanju ŠAM). Sign. R. 10/114.

6. Pisis de Rainerius: Pantheologia. Iz 15. st.

V kamniškem izvodu inkunabule, ki je bila tiskana 1473. leta, sta na koncu knjige privezana dva lista, na katerih je napisana razprava o kugi in recept toper vsakršno vročino. Hrani jo frančiškanski samostan v Kamniku. Sign. 1922.

7. Herpf de Henricus: Speculum aureum decem praeceptorum Dei. Iz leta 1481, 23,0 x 31,5.

V inkunabuli, ki je bila tiskana leta 1481 v Nürnbergu, je na obeh straneh spojnega lista pripisan recept zoper kugo: »ist gut für die pestillenz.«

Hrani jo ŠAM. Sign. R. 13/204.

8. Breviarium Salzburgense. Iz leta 1497, 26,0 x 38,0.

Inkunabula, tiskana leta 1497. V mariborskem primeru inkunabule je na 2. in 3. prednjem spojnem listu 2. knjige zapisek: »für pestillenz peverl ertznie«. Napisan je bil v gotški kurzivi v 15. ali začetku 16. st.

Hrani jo ŠAM. Sign. 22/137.

9. (Medicinski recepti.) Iz druge pol. 15. st.

Na notranji strani prednjih platnic kodeksa je več medicinskih receptov. Pisal jih je duhovnik, doma nekje južno od Drave, v letih 1478–1491.

Literatura: Saria Balduin, Donesek k zgodovini turških in ogrskih vpadov. Časopis za zgodovino in narodopisje, XVII, 1922.

Hrani jih dunajska Narodna knjižnica. Sign. 4493.

10. (Regomen contra pestilentiam) Iz 15. st., 170 listov, 29,5 x 22,00.

Kodeks je iz štirih delov. Sodobna vezava v lesene, z belim usnjem prevlečene platnice,

kovinski sklepi in gumbi manjkajo. Več rok, gotska knjižna kurziva. Na f^o 137 je na zgornji polovici levega stolpca zapisan recept: *Regomen contra pestilentiam magistri Wilhelmi de Walis.*

Hrani ga ŠAM. Brez sign.

11. Tomaž Akvinski idr.: (De motu cordis). Iz druge pol. 15. st. 240 listov, 28,5 x 21,5.

V kodeksu je gotska kurziva, dva in en stolpec, z rdečim usnjem prevlečene platnice. Na sprednjih platnicah je listek s sodobnim napisom: »Tractatus multi et boni in theologia et de pestem ars memoriae.« Poleg teoloških razprav so v njem tudi tale dela: d) *Tractatus fratris Thome de Aquini de motu cordis* (Fol. 97–100), g) *Optima recepta contra pestem* (Fol. 180); *Tractatus de medicis et medicina collectus a fratre Johanne de Capistrano et presertim de clericis volentibus medicinari* (Fol. 181–192 v).

Literatura: M. Kos.

Hrani ga AS. Sign. 166r.

12. Psalmes. Iz 15. st., 341 listov, 13 x 10.

Gotska knjižna kurziva, en stolpec, ena roka; vezano v usnje v začetku 19. st. Na hrbtu je napisal Psalm, pod njim MSV. V nemškem psalteriju so pri nekaterih psalmih obrobne opazke, ki pričajo, da so te psalme uporabljali tudi kot zagovore. Tako je: F. 58, k psalmu št. 26: »psalm napiši na rob stare obleke in priveži ga noseči ženski, ki ne bo o pravem času rodila.« F. 186, k psalmu št. 110: »Napiši psalm na vers jurant in ga priveži na ledja ženski, ki bi morala roditi, to ji bo koristilo.« Neznane izvora.

Hrani jih NUK. Sign. Ms 150.

13. (Zagovor zoper črva) Iz leta 1550, 80 listov, 14,5 x 10,5.

V kodeksu manjka po en list med ff 40/41 in 50/51. Gotska knjižna kurziva, en stolpec, dve roki. Vezan je v lesene, z usnjem prevlečene platnice, s kovinskimi vogali, gumba in sklep so večinoma odpadli. Listi so iz papirja; pred tekstom in za njim pa je po en pergamentni list. Na sprednjem ovojnem pergamentu je deloma čitljiv zapis »1550 zu dem ... dass der den fues ab pran

hands spynler hahlper

zu laibach« Na f. 40–40' je »Das gepet ist guet für die wurme in den zendn od inden manschn ...«

Hrani ga NUK. Sign. 224.

14. Kugelleysen Johann: Rossarzney Buch. Iz leta 1630. 265 listov, 19, 5 x 16,5.

Papir, trde platnice, prevlečene s pergamentom. Piše o boleznih konj in njih zdravljenju. Na str. 263 je dodatek: *Die Rehte Braune Salbe.* Avtor je bil iz Etlingena in je napisal to delo za plemiča Hannsa Stocharda zum Rotterdam na Štajerskem.

Hrani ga AS. Sign. 116r.

15. Verdena de Johannes: Sermones dormi secure de sanctis. Iz leta 1643, 147 str., 16,5 x 17,5.

V inkunabuli iz leta 1489 je na zadnji, nepotiskani strani pripisan v knjižni slovenščini protestantskih piscev padarski recept zoper impotenco: »Oku je enimu sturienu da soio

sheno ali neuiesto shaftiu imit ...«

Hrani SAZU. Sign. 308.

16. (Velesovski zapis zagovora zoper konjske bolezni.) Iz leta 1645, 30,5 x 9,3.

Na roko delan papir, novejša vezava v trde pisane platnice, slovenščina, bohoričica. V Baptisorum, liber II (1627–1648) župnije Velesovo pri Kranju je tamkajšnji župnik Janez Tavčar na zadnji napisani strani pripisal zagovor zoper konjske bolezni.

Hrani ga NAL. Brez sign.

17. Zagovor iz l. 1641, 1 list, 34 x 20.

V zvezkih, v katerih si je župnik Sigismund Gaal v Dolenjskih Toplicah zapisoval razne zaznambe za lastno uporabo, je bilo več slovenskih vrstic in tudi zagovor zoper kačji pik: Stoi ena slata gora ... Tega je prepisal Fr. Levstik v knjižnici kneza Turjaškega v Ljubljani. Izvirnik ni ohranjen.

Literatura: Radics P., Dva nova poznavatelja slovenskega jezika, iz XVII. st., Kres, 1885, št. 12, str. 633.

Hrani ga AS. Sign. Priv. A. XXXII. – Fran Levstik, fasc. 4.

18. (Navodila za sestavljanje zdravil in zatiranje bolezni.) Iz leta 1650, 80 str., 32 x 20.

Papir, platnice iz papirja, dobro čitljiva, zadnjih 10 listov manjka. Nimajo naslova, avtor neznan. Vsebujejo recepte za sestavljanje zdravil in zdravlilnih zelišč in drugih proizvodov. Od 20. do 41. strani opisujejo bolezni in zdravila zanje; na straneh 42–69 so spet navodila za sestavljanje zdravil, nato o puščanju krvi in raznih napitkih.

Hrani jih Zgodovinski arhiv v Ptuj. Sign. R. 55.

19. Das anhaltische Wasser von der Graf Hueberin. Iz leta 1682, 65 listov, 23 x 17.

Grob papir, pisane platnice; gotica, kurziva, dobro ohranjen in lepa pisava. Ves rokopis vsebuje samo recepte v nemščini. Prvi del se glasi: Das anhaltische Wasser der Graf Hueberin, nato sledi Kayser Karl Wasser, nato Weiber Aqua oder kinder balsam von der Hueberin itd. Knjiga je pripadala kakemu plemiču ali plemkinji, ker je na prednji strani vtisnjen voščen žig s plemiškim grbom.

Hrani AS. Sign. 167r.

20. (Navodila za pripravo raznih zdravil in jedi.) Iz leta 1683, 31 listov, 20 x 16.

Papir, ima originalne trde platnice, prevlečene s pergamentom. Je dovolj dobro čitljiv, nemški jezik. Ni v celoti ohranjen. Ni znano, od kod izvira, tudi avtor neznan. Po mnenju graškega prof. Ferka, ki je bil iz Gamelič, izvira s slovenskega območja.

Hrani Zgodovinski arhiv v Ptuj. Sign. R-57.

21. Jurij Hauptmanič: Chronicon-commentarius seu historicus Pettoviensis. Približno iz leta 1690, 45 str., 31 x 20,5.

Platnice iz lepenke z usnjenim hrbtom. Nedatiran. Napisal ga je Jurij Hauptmanič, župnijski vikar na Hajdini pri Ptuj. Kronika nekritično obravnava zgodovino Ptuj skozi 10 stoletij. Končuje se z latinsko pesnitvijo o strašni kugi v Ptuj. Pesem ima naslov Apologus Carminicus de horrende contagione Pettoviensis. Spesnjena je v heksametrih in

opisuje divjanje kuge v letih 1680-1682.
Hrani ga Zgodovinski arhiv v Ptuju. Sign. R-35.

22. (Nemške ljudskomedicinske bukve.) Iz 17. stol., 99 listov, 31,5 x 20.

Platnice iz strojene kože. Knjiga, napisana v nemščini, je poškodovana, na naslovnih listih pa je pisava le deloma čitljiva, zato ni mogoče razbrati imena pisca.
Hrani jo Posavski muzej v Brežicah. Brez sign.

23. Umiruzhi. Iz 17. st., 12 listov, 14,7 x 10,4.

Pisano s tremi pisavami, v ikavščini, verjetno je iz Istre. Obsega molitve za zdravje, litanije za umirajoče, zaklinjanje in polaganje rok za zdravljenje. »Za žene kesu trule, oliti ke se ne mogu lasno oprostiti.« Rokopisni zvezek je prišit v tiskani knjižici Umiruzhi, 16,3 x 11,3, s črno rjavimi z usnjem prevlečenimi platnicami.
Hrani ga knjižnica v Slovenski Bistrici. Brez sign.

24. Receptuarium. Iz 17. st., 400 strani, od tega pribl. 150 nepopisanih, 15,3 x 9,5.

Na roko delan papir, trde rjave platnice, zlata obreza, nemščina, gotica, več rok. Na listu, ki je prilepljen na prednje platnice z notranje strani, je razlaga stare apotekarske mere. Prva stran z naslovom Receptuarium je zelo slabo čitljiva in razumljiva. Povečini so navodila za recepte in navodila kako se morajo zdravila hraniti. Večkrat so omenjeni recepti dr. Jurka, recept von Grafen Franz Stürgitz, Universal Gold Pillen. Na eni strani, proti koncu knjižice, je letnica 1800 in »gr Guleimum Auersperg«. NUK je dobila knjižico po osvoboditvi iz Zbirnega centra, verjetno je bila last kake graščine.
Hrani jo NUK. Sign. 76/52.

25. (Knjižica ljudskih receptov iz Primorske). S konca 17. st., 46 listov, 15,0 x 9,5.

Papir, trde bele platnice, dve roki. Na prvih 23 listih je prva roka napisala recepte v italijanskem jeziku, sledi paginacija vložene tiskane knjižice od str. 125 do 175 z naslovom Discorsi sopra la chirurgia dello eccellente Dottore et cavaliere M. Leonardo Fioravanti Bolognese, kar je del knjige La chirurgia distinta in tre libri, con una giunta di secreti nuovi (Venezia 1582, verjetneje pa iz ene izmed obeh kasnejših izdaj, ki sta izšli v letih 1630 in 1699). Potem je spet 23 nepotiskanih listov, na katerih so napisani recepti s področja humane in dva s področja veterinarske medicine. Od tega jih je 21 v italijanskem in latinskem jeziku ter 28 v slovenskem, pomešanem z italijanskimi in latinskimi izrazi. Domači zdravnik, verjetno duhovnik iz Primorske, je pisal v stari italijanski grafiki, glasove, ki jih italijanščina nima, pa je napisal po svoje.
Hrani NUK. Sign. Ms 338.

26. Arznei Büchel. Iz začetka 18. st., 6 str., 18,4 x 9,6.

Listi so prilepljeni spredaj v knjižici Haus-artzney-Büchlein, ki ji manjka prvih 16 strani in ki obsega 103 strani in register. Na prvi strani je v spodnjem koncu podpis Joh. Shaag. Na naslednjih straneh so v nemščini in v gotici napisani recepti zoper kašelj, za mazilo za opekline, za zdravilo za pljuča in recept za izdelavo kita. Izvor knjižice ni znan.

Hrani jo prof. dr. Janez Milčinski, Ljubljana.

27. (Bukve alkimističnih in zdravniških receptov.) Iz leta 1706, 270 str., 31 x 18,7.

Mehke usnjene, zelo obrabljene platnice, več rok, nemščina, gotica, pisava je težko čitljiva, včasih skoraj nečitljiva. Prvih 5 listov odtrganih. Na prvi ohranjeni strani začenja: »Edelsteine nach allerhand arth als ob sie Natirlich werden zu machen und zu imitiren.« Potem piše o alkimističnih znakih, grbih, planetih, o merah, »von den Sinotischen Neirneiss zu machen und Praepariren.« Str. 117: Von der Cura kranken Bienen. Sledijo, do str. 263, recepti za mazila, praške idr. za ljudi in živino.

Hrani jih inž. Rajko Žagar, Celje. Dobil jih je od dr. Watzkeja, ginekologa iz Celja.

28. (Zbirka receptov iz 18. st.) Iz leta 1708, 246 str., 16,2 x 10.

Orumenel papir, trde platnice, ki še komaj kažejo osnovno barvo. Hrbet je močno poškodovan, knjiga je sicer dobro ohranjena. Paginacija od 107. strani, sledi 25 nepaginiranih, 124 nepopisanih. Več rok. Besedilo z navodili o uporabi medicinskih receptov je napisano v latinskem in deloma nemškem jeziku. Knjižica obsega zbirko receptov, ki so jih zapisovali samostanski infirmariji. Med listi so trije lističi z recepti.

Knjižica je bila prvotno v frančiškanskem samostanu v Gradcu, od koder jo je najbrž pater ob premestitvi prinesel s seboj v frančiškanski samostan v Ljubljani. Na tretjem listu piše: »Hic liber spectat me Carolum Josephum Dietrich, Anno 1708 - 5 august Graeco.« Literatura: Dolenc, M. Hubad, I. Mušič, D.: Zbirka receptov iz 18. stoletja. Farmacevtski vestnik, 1982, str. 179-188.

Hrani jo knjižnica frančiškanskega samostana v Ljubljani. Sig. Classis XII (medicina) 15.463.

29. Büchlein wie man die Krankheiten des Viehes erkennen kann. Iz začetka 18. st., 53 str., 16,5 x 10,5.

Ovitek je mehak, zlate barve z rožnato rdečimi barvami. Nemščina, gotica, lepa pisava. Naslovi poglavij so napisani s tiskanimi črkami. Pod naslovom je v desnem kotu žig. Schloss st. Georg. No. 2361. Na začetku: »Erstlich wird in diesem Büchlein bey jedem Stüch angezeigt wie solchen zu Helffen sey.« Povečini obravnava bolezni goveda, na str. 48 začenja: »Von Krankheiten der Schweine.« Rokopis je bil verjetno last kakega gradu in ga je NUK dobila po vojni od Zbirnega centra.

Hrani jo NUK. Sign. 77/52.

30. Brevis Vitae, Martyr, ac miraculorum expositio SS Cosmae et Damiani. Iz leta 1770, 103 str., 14 x 10.

Prvi del opisuje v teološkem smislu življenje in smrt svetnikov Kozme in Damijana, drugi del obsega zahvale za ozdravljenja raznih bolezni (od 1646-1700), tretji del poroča o kolegiju (bratovščini) Kozme in Damijana ljubljanskih zdravnikov. Rokopis izhaja iz cistercijanskega samostana v Stični, prevzelo ga je župnišče na Krki.

Hrani ga župnijski urad na Krki, faksimile pa SAZU. Sign. 64758.

31. Duhovna Brauna. Iz leta 1740, 230 str., 11, 2 x 8,2.

Trde, obrabljene in deloma poškodovane črnorjave usnjene platnice, bohoričica. Str. 18 je »Shegen svetiga Vinzensiusa zhes te bolne bode roke pokladali inu oni bodo osrauleni.« Str. 21: »ktir te svete Imena 3 Krailov persebi nosi bo obvarvan pred Folantinovo bolesnio ...«

Hrani knjižnica Narodnega muzeja v Ljubljani. Brez sign.

32. Elenchus Materiarum, qua in huius L:imi. Iz prve pol. 18. st., 273 str., 17,8 x 10.

Papir, trde platnice, sivkasto-rjave pisane, hrbet sivo-belo usnje. Lepa pisava, gotica, dobro ohranjen. V prvi knjigi so »materias medico-theoricas et practicas,« v drugi knjigi pa: De morbis specie. Vsebuje številne recepte, lekarniške mere so označene s starimi znamenji, kemične operacije pa s starimi alkimističnimi znamenji.

Rokopis izhaja iz samostana v Nazarjih.

Hrani ga prof. dr. Janez Milčinski, Ljubljana.

33. Praxis tum visitandi infirmos, tum assistendi moribundis, tum disponendi reos extrema supplicio afficiendos, tum varias res benedicendi, tum varias medicinas adhibendi, collecta et intriplici: Latino, Germanico et Carniolo proposita a p. L. e. S. I. Iz prve pol. 18. st., 244 str., oblika navadnega molitvenika.

Bohoričica, lepa pisava, kakor tiskana. Pisal je redovnik, slovenski jezuit, ki je bival v zagrebškem jezuitskem samostanu, knjiga pa je šla nato v hrvaški deželni arhiv. Precej za naslovom sledi v italijanskem jeziku: Signa denotantia mortem. Od str. 1 do 24 je latinski oddelek za obiskovanje bolnikov in umirajočih, od str. 25 do 38 nemški, od 39 do 56 je slovenski pod naslovom Visha bovnike obyskati, troshtati inu v'nebu poslati. Na str. 57 začenja Praxis reos capitis damnatos disponendi ad mortem, in sicer latinski sestavek do str. 63, nemški do str. 73, slovenski pa do str. 76. Potem sledijo Benedictiones variae v latinskem jeziku (str. 77-100), Medicinae variae probatae (str. 101-170), po abecednem redu so bolezni v latinskem jeziku; nekatera zdravila so kasneje z drugo roko pripisana. Str. 170-184 so prazne, potem slede molitve.

Hrani Hrvaški deželni arhiv v Zagrebu. Sign. Cod. Cart. N. CCIV.

34. Koliher Andreas: Kreüter Buch tu je Buque Nekaterih selish inu Prid vsetnisheh ter snaneisheh Corin tiga vezheniga inu zhestitega dr. Petra Andrea Mattiolia. Iz 1750. leta, 100 str., 15,5 x 9,5.

Papir, bohoričica. Naštevata številna zdravilna zelišča, njihovo uporabo pri raznih boleznih, dalje »od destiliranja inu shgana tih selish inu korin« in »Podvushamo kadaj se te selshe inu korenine imaju nabirat«.

Literatura: Dolenc, M.: Buque Nekaterih selish, dreues inu korin. Farmaceutski vestni, 27, 1976, str. 32-38. Dolenc, M.: Katere rokopisne ljudsko medicinske bukve na Slovenskem utegnejo biti najstarejše. Zdravstveni vestnik, 44, 1975, str. 251-254.

Hrani jih PAM, fotokopijo pa Milan Dolenc, Ljubljana.

35. Novva Gronat-Jabuka tiga Chershanskiga Samaritana alli is chershanske lubesni pruti timu Blishnimu Rasadouene Skrivnosti veliku prid vsetih susebnih dobrih mitel-nov soper mnogotere Bolesni inu Nevarnosti tiga zhloveshkiga trupla s velikim flisam inu skerbjo is mnogterih Arzatou inu Medizin Doctoriou vkup snoshene inu skusi dol-gu skushene na Dan danu sred eno maiheno Diaeta koku se more per eni vsaki boles-ni v jedji inu pijtiju sadershat h Pomuzhi trosth inu Mitelni sa bolne vuoge ludij so lete Dobre Skriune Arznije sapisane bile Anno 1751. Iz leta 1751, 294 str. 19,5 x 15,2.

Pisava zelo lepa, slovenščina, koroško narečje, bohoričica, več rok. Po pisavi sodim, da je pisec Andrej Koliher (gl. pod 33). Naslovna stran je obrobljena z borduro, široko 1,7

centimetrov, na drugi strani je v zgornji tretjini deloma ohranjena slika Marije z Jezus-čkom, v levem spodnjem oglu je narisana beneški lev. Nad sliko Marije je napis: »Alla speciaria della Maria«, pod njo pa piše: »Eleonora Maria Rosalia Hertzogin zu Troppau und Jägern–Dorff des heil Röm Reichs Gefürsten Gräfin zu Gradisca in Gräfin zu Adelsberg geborene Fürstin von Lichtenstein Herzogin zu Crummau und Fürstin zu Echberg Zusammengetragen.«

Pisec je imel za predlogo Granat Apfel, ki je bil tiskan 1709. leta v Leipzigu. Uvodu sledi vsebina. Začne se s »Ta prvi Capitel, koku se morio mnogotere vode na mnoge vishe storiti«. Drugo poglavje nosi naslov: »Koku se more spiritibus ali shganie od nekaterih selich sadou inu korin distilirat«. Sledi poglavje o pripravkih, nato pa glavno poglavje o raznih boleznih. Na str. 105 so navodila za ravnanje s cepiči in sadnim drevjem, nato navodila za nabiranje zelišč in kopanje korenin. Sledi razlaga apotekarskih uteži. Drugi del obsega »mnogotere shlahatne inu dobre shtuke sa ludij inu shivino s' leipimi Recepti popisani inu na dan dani, kakor tudi eno popiswane teh selish inu drugih potrebnih shtukou«.

Literatura: Dolenc M.: Novva Gronat-Jabuka. Časopis za zgodovino in narodopisje 16, 19811, str. 311-321.

Fotokopijo hrani NUK in avtor.

36. Puteus aquarum Viventium id est Maria fons Gratiarum in dentificiens in Ecclesia Dobrovensi uberrime manans e quo devoci peregrinantes hauriunt salutem a Domino-Sive-Miracula, et gratiae hic loci intercessione, ac meritis beatissimae Virginis Mariae a Divino Clementina olim, et modernis temporibus impetratae Conscriptae a M. Bartholomeo Suppanz loci Vicario IV. Iz leta 1756, 120 str., 20 x 16.

Trde rdeče-sive platnice. Knjižica je dobro ohranjena, več rok, do str. 93 pisana v latinščini, nato v slovenščini. Začne s Prologus; na str. 15.: »Gratie Interventu et meritis Virg. Mariae in Dobrova obtente«, našteva čudežne ozdravitve od leta 1668 dalje. Hrani jo NAL. Brez sign.

37. Redange, J.D.: (Zapisna knjižica.) Iz let 1758-1904, 200 str., 16,5 x 10,0.

Trde usnjene platnice z okraski, grbom in vžganim okrasnim zlatim robom, rdeča obreza, nepaginirana, nemščina, več rok, lepa pisava. Vsebuje zdravilne recepte in družinske zapise. J.D. Redange je bil rudarski mojster, nato rudarski nadzornik v Ljubljani. Za J. D. so prepisovali njegovi nasledniki.

Rokopis je bil naprodaj v Trubarjevem antikvariatu v Ljubljani. Kam je bil prodan, ni znano.

38. Goričnik Andrej: Arniske Bukve sa vse shlah boliesni. Iz leta 1759.

Kakor navaja Goričnik, je imel za predlogo rokopis, ki ga je napisal Johan Schaag po predlogi Peterija Andrena Matthiolija. Schaag je prevzel iz tega dela od številnih zdravilnih zelišč, ki jih navaja Matthioli za posamezne vrste bolezni, le maloštevilne, verjetno tiste, ki so se mu zdele najbolj znane.

Literatura: Grmek.

Izvirnik je verjetno izgubljen.

39. (Leški rokopis.) Približno iz leta 1760, 172 str., 20 x 13,5.

V Neuer Salzburger Schreibcalender iz leta 1735 je bilo 50 nepotiskanih listov, namenjenih za posebne zapiske. Nanje je poleg verskih zapisov, molitev, pesmi in govora pred poroko napisal še tri pesmi, ženitovanjsko vabilo in na str. 62 ljudsko zdravilo za »vsikano vrisano, al ofan rano, se skuha najbolshi shauba«. Na str. 114: »Kar jas morem sastopit sa en ferderban shelodez« in na str. 154: »Per anem zhloveko kri frishat al tudi sa sushizo« ter še: »Leti so ti sveti sedem nebeshki rigli ali shazi«.

Literatura: M. Kos.

Hrani ga SAM, kopijo pa NUK. Sign. 3/61.

40. Liber herbarum, et benedictionum pro Massa componenda pro conventu, et archivis factae crucis, noviter descriptus. Iz leta 1756, 53 str., 20,0 x 16,2.

Grob papir, poltrde platnice, latinščina, lepa pisava. To so obredne molitve, v katerih prosi duhovnik boga in nekatere svetnike, da bi blagoslovili, varovali in obvarovali zdravilna zelišča zoper človeške bolezni in vplive zlih duhov ter satana in osvobodili ljudi vseh hudičev, prividov in zmed, ponoči in podnevi. Na koncu našteva na štirih straneh zdravilna zelišča.

Hrani ga prof. dr. Janez Milčinski, Ljubljana.

41. Das grausame Bienen Mord. Extract aus einen Schreiben des wohlerrwürdig. Herrn Peter Glavar. Iz leta 1768; 4 listi, 34,7 x 23,6.

Bel papir, nemščina, lepa, čitljiva gotica. Str. 5: »Der grausamme Bienen–Mord. Wieder die Seuche, die von faulen Brut«. Str. 6: »Wieder den Durchlauf ...«

Hrani ga AS. Sign. Priv. A. fasc. XIV.

42. Peter P. Glavar: Vorschläge zur Verbesserung der Bienenzucht in den Kaysl. Königl. Erbländern. Iz leta 1768; 10 listov, 35,5 x 23,7.

Belorumenkast papir, listi sešiti, brez ovitka, popisani na desni polovici strani, nemščina, gotica. Na str. 19 piše o boleznih čebel.

Hrani AS. Sign. Priv. A. fasc. XIV.

43. Glavar P. Peter: Vorschlag Beantwortung zur verbesserung der Bienenzucht in den Kaysl. Königl. Erb-Ländern. Iz leta 1768, 26 str., 32,7 x 21.

Orumeneli listi, preprosto sešiti, brez ovitka, nemščina, gotica, lepo izpisana pisava. Str. 21–23: »Bienen Krankheiten u. Hielfsmittl. Der Seuche Ursprung wieder welche kein Hielfsmittl, Durchlaufursprung, Praeservations Mittl darwieder Curativ mittl.«

Hrani ga AS. Sign. A. Priv. XIV.

44. Arzniske Bukue sa vse shlaht boliesni od gvave do nueg. Iz leta 1769, 278 str., 22,0 x 15,0.

Papir, lesene platnice, prevlečene z usnjem, slovenščina, bohoričica. To je prepis Goričnikovega rokopisa, ki ga je prepisal Mathias Krainc. Rokopis vsebuje »Hausmittelne inu dobre rate sa te boshne ludi kir nizh ne morio predevati vezh dabi Arznije kupili morejo v teh Bukvah najti jnu nuzati jnu boga sahvaliti«. Našteva zdravilna zelišča in njihovo uporabo pri raznih boleznih.

Hrani ga PAM. Brez sign.

45. Liber continens gratias a SS Cosmae et Domiani obtentas ... Iz leta 1770, 20 x 16,9.

Knjiga, kakršno so uporabljali za cerkvene račune; papir. Pisal jo je župnik in dekan na Krki, stiški menih Alberih Radich, v letih 1757–1770. V njej je zapisanih 694 zahval za ozdravitve ljudi in živine, za katere so se priporočali v znameniti romarski cerkvi sv. Kozme in Damjana na Krki.

Hrani jo župnijski urad na Krki. Brez sign.

46. Furlani Matej: Practische Bienen Oeconomie. Približno iz leta 1770, 65 str., 32,5 x 21,0.

Grob papir, brez ovitka, kaligrafična pisava, nemščina, gotica. Na str. 44–46 v XIV. poglavju piše o čebeljih boleznih. Matej Furlan je bil župnik v Mekinjah, umrl 1780.

Rokopis je iz arhiva na gradu Krumperk.

Hrani ga AS. Sign. grad Krumperk, f. 44.

47. Sapientia Vera. Iz leta 1776, 200 str., 11,2 x 8,0.

Debel papir, lepa vezava, rdeča obreza, trde temnorjave platnice, desno spodaj je rob zrizen. Prvi trije listi so v zgornjem desnem oglu uničeni do srede. Na tretjem listu je lepa podoba alkimije. Na naslednjem listu je lepa vinjeta z naslovom: v zgornjem delu vinjete je pelikan, ki hrani s svojo krvjo mladiče, v sredi je naslov Sapientia Vera, spodaj pa lev temne barve, ki drži z desno roko okras okoli naslova. Na četrtem listu je z rdečilom napisano: »Welt Weissheit oder Kurzer Begriff der Verwandlungs Wissenschaft von einen Wahren Freund ohne allen zweydeütlichkeiten ganz klarr entdecket«. Lepo s črnilom izpisana pisava v gotici, poudarjene besede pa z rdečilom. Na koncu je L. D. S. Popisano je do 121. strani, ponekod samo na eni strani, ponekod na obeh. To so alkimistične bukve. Verjetno jih je pisal kdo iz Idrije, kjer so se dosti ukvarjali z alkimijo; pisec med drugim navaja, da se izdelujeta iz živega srebra sublimat in precipitat za zdravila.

Knjižica je bila iz samostana v Kamniku.

Hrani jo dr. Niko Sadnikar, Kamnik.

48. Glavar P. Peter, Pogovor od Zhebelnih Rojou. Iz leta 1776, 148 listov, 33,0 x 20,0.

Papir, trde platnice, slovenščina, bohoričica. Do 55. lista zelo lepa pisava ene roke. Obsega 689 poglavij. Ob levem robu so zaporedne številke poglavij, na desnem pa naslovi poglavij. Na 34. listu je pogovor od »zhebelne grishe«, na 39. listu od »zhebelne kuge«, na 38. listu pa od »zhebelnih sovrashnikou«. Od 55. do 148. lista je z drugo roko prepis celotnega dela.

To je iz nemščine prevedeno delo čebelarja Antona Janše z Glavarjevimi dodatki.

Hrani AS. Sign. I/22.

49. Glavar, Peter Pavel: (Predlog za dvig čebelarstva.) Iz leta 1782, 55 listov, 35,0 x 23,0.

Papir, debele sive platnice iz lepenke, nemščina, gotica, kurziva, lepa izpisana pisava. To je predlog P.P. Glavarja na Hochlöbliche Kais. Königliche Ackerbauss und der Künste Gesellschaft za dvig čebelarstva. Na 33. listu je poglavje 125, v katerem opozarja na

čebelje bolezni: »Die Ruhr und Faulheit«.

Hrani ga AS. Sign. 0 I/24 r.

50. (Zdravniški nasveti.) Iz leta 1778, str. 522, 20,2 x 15,0.

Hrbet, širok 6 cm, ročna vezava, debel papir, sprednje platnice so odtrgane, knjiga dobro ohranjena. To je Liber copulatorum (poročna knjiga) za leta 1718-1784 župnišča v Slivnici pri Mariboru. Prvih 466 strani je popisanih, na zadnjem nepopisanem listu je pripisal ranocelnik Felix Detmayer zdravniški nasvet. Začetek manjka, ker je odtrgan spodnji del lista, na katerem so bile verjetno naštetе species, o katerih Detmayer na naslednji strani pojasnjuje, kako jih je treba kuhati in jemati. Začenja: »Dies Species werden gekoht in Wajn ... stärkt die gepeinten Glieder ...»

Hrani jih župnijski urad v Slivnici pri Mariboru.

51. Abhandlung von Schweinen. Iz leta 1779, 28 str., 5 x 22,0.

Nemščina, gotica, lepa pisava, sešiti listi. Na str. 21 našteva bolezni prašičev: »Erbrechen, Fieber, Finne, Halswehe, oder Bräune, Krätzen, Läuse, Maden (Würmer), Milzsucht, Rädigkeit, Rankorn in Umfall.«

Rokopis je iz graščine Dol pri Ljubljani.

Hrani AS. Sign. Gr. A. I. Dol.

52. Bukle tih erzni inu Tih Nuznih Kraitlichou. Iz leta 1789, 364 str., 18,7 x 12,0.

Trde, precej dobro ohranjene rjave platnice, rožansko, koroško narečje, bohoričica. Prek zgornjega naslova je nalepljen listek z naslovom: Bukle teh nuznih rož, zraven pa so narisani trije križi in letnica 1789. Dalje piše: »Ali use sorte nuznih Rosh sa usako Bolesen so notri Popisani in szahnani.« Lepo je narisanih 156 zdravilnih zelišč. Na str. 8.: »Kai sane Farbe te Uade Nog gredo se sesposnaio. Po tih gradih ku sdei naprei pridejo.« Sledi: »Najpoprej je od teh bolesni.« Pri vsaki bolezni so naslikana zdravilna zelišča. Dalje: »Ena Alete shauba, neirenberger terjak«, nato so našteti strupi od A do Ž; »kako se naredo flaster«. Skupno je opisanih sto bolezni in njihovo zdravljenje. Po narečju sodeč, izvirajo bukve iz Koroške.

Hrani jih NUK. Sign. 60/53.

53. Krainerische Namen etwelcher Kräuter nach der bey den Apothekern, Wurz und Pflanzen Sammlern, und in der Oeconomie übliche Benennung zusammengetragen in Neustädter Kreise. Iz leta 1793, str. 130, 35,5 x 25,2.

Ob desni strani je napisana klasifikacija po Linnéju. Začne z »Abret eine Art Eiche Quercus«. Konča s »Zuke, Curcubita in Istrien«.

Rokopis je iz zapuščine graščine Dol pri Ljubljani.

Hrani AS. Sign. Gr. A. Dol, fasc. 125.

54. Andrejc, Valentin: Kratke rozhne Bukvize. Iz leta 1797, str. 300, 31,0 x 20,0.

V usnje vezane, slaba pisava, bohoričica. Rokopis je razdeljen na štiri bukvice (poglavja), v katerih so navodila za zdravljenje z zdravilnimi zelišči. V njih so tudi številni recepti. Predloga je bila delo Apolinariusa Quintusa; njega je, kot pravi prepisovalec, iz-

boljšal Tarquinius Scheleberg, »latine Ocyorus, der Freyen Kunste u. Arzney Doctor« iz Dortmundunda, leta 1559.

Hrani jih PAM. Brez sign.

55. Sádl, Joanes: Cantiones. Iz leta 1797, str. 345, 0 x 15,0.

Vmes manjka več listov, trde obravljene platnice. To je prekmurska cerkvena pesmarica, pisana v jeziku M. Severja in prve Küzmičeve knjige. Na str. 172: »Od szedem Nebeszki klüczov Piszmo« in na str. 174: »Etak sze zaccnejo tih Szedem nebeszki Zapreit« (zarotitve). To je prepisano iz Duhovne brambe.

Hrani jih NUK. Sig. 18/50.

56. Arznijske Bukvize. Iz leta 1799, str. 250, 22,0 x 13,0.

Na roko delan papir, trde platnice, iz katerih je skoraj do hrbta izrezano usnje, preprosta vezava. Paginacija do 117. strani. Na prvem spojnem listu je začetek kazala, ki se nadaljuje do 42. strani. Začne s »Hizno gvavo«, sledi večje poglavje: »Sdej pa vse shlehtne shtupe storit« – te so označene z velikimi črkami od A dalje. Sledi: »En dober Mederdot storit, ki je sa vse gifte dober ...« Piše še o »flajštrih in leksirjih«, zatem je kvadratast pečat: »Joh. Metternig p. Kotterbach« (op.: Kotlje) in spodaj: »sgodi se vola Boshja. Bog je najboljši pomozh za boliesen in sdravje in Smert«. Dalje je z drugo roko napisano o boleznih želodca. Sledi v nemščini, v gotici: »Gegen Maderwürmer bei Rindern. Pulver Knallos zu machen«. Na naslednji strani piše: »To premishlevanje teh Complexionov, najpoprej sanguinish ...«, potem nekaj o vodi.

Bukve je napisal Anton Gabernik v Celovcu.

Hrani jih dr. Silva Kenda, Ljubljana.

57. Strassoldo: Per conosser le infirmita dé cavalli et loro rimedii et prima della Complessione de cavalli. Iz 18. st.; 47 listov, 30,5 x 21,5.

Papir, italijanščina. Iz dveh delov in dve roki. To so navodila za zdravljenje konj.

Hrani AS. Sign. 173r.

58. Notiza medica. Iz 18. st., 7 listov, 20,0 x 13,5.

Poleg navodil za zdravljenje ljudi piše tudi »pro animalibus medicamenta«, za »gvavni vovčič in za žabco«.

Hrani jih PAM. Brez sign.

59. Gebet Eines Schwangeren Weibes, welches si bald das kind das Leben hat sprechen, und alle monats widerhollen solle. Iz 18. st., 24 str., 15,3 x 10,3.

Na roko delan papir, rdeče-rjavo pisan ovitek, z nekakšnimi rožami, lepa pisava, nemščina, gotica. Začne z: »Ich deine unwürdige Dienerin erschein Sie vor deinen Angesicht ...« Nato na str. 12: »Drey kräftige Gebetlein unb glückliche Geburt von der halben Zeit an täglich zu sprechen.« Na str. 14: »Verehrung der 3. frölichen Anblicken Marie, um eine fröliche Anblickung der Geburt«.

Hrani NAL. Brez sign.

60. (Fojkarjeve zdravilske bukve.) Druga pol. 18. st., 466 str., 23,0 x 18,0.

Sestavljene so iz več zvezkov, papir je že zelo porjavel, trde platnice, bohoričica, škofje-loško narečje. Prepisovalec je verjetno uporabil več virov, po vsebini je podoben Lipičevemu rokopisu. Poleg zdravilnih zelišč in navodil za zdravljenje navaja okajevanje kot sredstvo za zdravljenje raznih bolezni. Na 86 straneh ima tudi opis in zdravljenje bolezni živine. Prve strani manjkajo, zato ni znana letnica pisanja, niti naslov. Hrani jih Slavko Fojkar, Škofja Loka.

61. Skalar, Adam: (Ljudsko medicinski recept zoper vročino.) S konca 18. st., 435 listov, 19,2 x 14,6.

V kodeksu iz leta 1643 sta spredaj 2, zadaj 6 spojnih listov, vmes več nefoliiranih listov. Posebnost rokopisa je tudi to, da ima skoraj vsaka stran kustos. Vezava je iz srede 18. st., deščice so prevlečene s temno rjavim usnjem, papir, bohoričica. Kodeks vsebuje nabožna preišljevanja. Na prvem prostem spojnem listu je z nespretno roko ljudsko medicinski recept v hrvaščini, ikavsko narečje. Na naslednjem veznem listu je druga roka v istem stoletju napisala »Pismo za zmrzlizu«, nato latinsko molitev – zarotitev zoper tridnevno, štiridnevno ali vročično bolezen.

Literatura: Mošin, V.: Kopitarjeva zbirka slovenskih rokopisov iz Zoisovih cirilskih fragmentov iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, SAZU, 1971.

Hrani ga NUK. Sign. Cod. Kop. 25.

62. Colome–shegen. S konca 18. st., 62 str., 35,0 x 21,0.

Bohoričica. To je delni prepis iz Colomone Shegen. Med drugim je »ena skushena kunsht sa vse merselze«. V 52. kapitlu piše: »Tu je an resnizhen Mitel sa piknato ventuvati bodi per zhlovek alpa per shivine, ta Mitel se pravi ta menja pana.« V 53. kapitlu je: »Ta vezhi pana«.

Fotokopijo ima NUK. Brez sign.

63. (Rokopis iz zapuščine Mihaela Zagajška.) S konca 18. st., 16 str., 15,5 x 10,0ž

Nevezan zvešček. Obsega kratke molitve oz. zarotitve, pomešane s skrivnostnimi imeni. Vsebuje tudi »Ta meja pana sa strup« in »Ta vezka pana sa strup«.

Literatura: Stabej, Jože: Mihael Zagajšek in njegovo delo. Slavistična revija 21, 1973.

Hrani ga SAM. Brez sign.

64. Dan Blassene Devicze Marie Szin Jesus. S konca 18. ali začetka 19. st., 4 strani, 37,0 x 29,0.

Brez ovitka, madžarska pisava. Izipisani sta prva in druga stran ter začetek tretje. Začne se z: »Vu lme Ocza + y Szina + y Duha + Svetega. Amen.« Na koncu druge strani piše: »Sena koja je noszecha naj per sebi noszi lehek porod bode imela ij oni Dete pred Bogom ij pred Lyudmi sagovorno budi«. Izvira iz Prlekije.

Hrani ga Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Sign. MS 69/2.

65. Den blassene Divizse Marie. S konca 18. ali začetka 19. st., 16 str., 20,0 x 17,7.

Brez ovitka, pisano v pisavi Severja in Küzmiča. To je apokrifni zapis o Kristusovem trpljenju. Na strani 12 piše: »Ov liszt koja Sena tesek porod ima, naj ga priszebi noszi, le-

sez Porod hoche imate y ovo Dete pred Bogom y ludmi zagovorno hoche biti«. Izvira iz okolice Ljutomera.

Hrani ga Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Sign. MS 60/1.

66. Mittel womit die Schaffe allen Unbekannten, auch ansteckenden Krankheiten geheilt oder auch von solchen verbäugungs weise verfahren können als erste man nehme: Scordienkraut, Scharfgarbe, Lungenkraut, Leberkraut, Ehrenpreis, Wacholderbeeren, Schwalbenwurzel, Wermuthknospel. Konec 18. st., 1 list, 34,5 x 23,0.

Naslov pove vsebino. Rokopis je iz arhiva dolske graščine.

Hrani ga AS. Sign. Gr. A. fasc. 125.

67. (Nagodetova zagovorna knjižica). Iz začetka 19. st., 6 listov, 22,5 x 18,0.

Zelo obrabljeni nevezani listi, dve roki, bohoričica. Polovica prve strani je izpisana z navadnim svinčnikom, zato je ni več mogoče razbrati, na drugem delu pa je zapisana molitev. Spodaj sta podpisana Jakob in Helena Nagode iz Zaplane nad Logatcem. Druga stran in zadnje tri strani niso popisane. Na tretji strani se začnejo zagovori: »sa prisad, sa ogen, sa strupenina, sa shein, sa prisad sa use strupe.« Sledi 52. kapitel, »Ta manj pana«, in 53. kapitel, »Ta velika pana.«

Hrani jo NUK. Sign. MS 12/73.

68. (Zagovorni listič). Iz začetka 19. st., 1 orumenel listič, 9,0 x 6,3.

Čitljiva pisava, bohoričica. Zapisan je zagovor zoper kačji pik. Listič je bil v katekizmu iz leta 1760, ki so ga našli v vasi pri Grosupljem.

Hrani ga MD.

69. (Recept zdravila zoper steklino in recept za krece odpraviti). Iz začetka 19. st.

V krstni knjigi župnije Leše pri Trziču za leta 1812–1814 sta na koncu nepopisanega lista pripisana oba recepta.

Hrani Matični urad OS Trzič.

70. Theoretisch Practische Magen-Lecture. Iz leta 1807, 110 str., 17,4 x 11,3.

Rdeče trde platnice, na hrbtu natiskan naslov; vsebuje 182 kuharskih receptov, od katerih so številni dietetični. Knjižica je dobro ohranjena.

Hrani jo PAM. Brez sign.

71. (Nemške ljudskomedicinske bukve.) Iz začetka 19. st., 263 str., 18,0 x 12,0.

Papir, prvih pet listov manjka, zato nista znana ne naslov in tudi ne datum. Obsega navodila za zdravljenje in recepte za razne bolezni.

Hrani jih PAM. Brez sign.

72. Bukve sa vse potrebe tega hmein Folka. Iz začetka 19. st.

Že po naslovu sodeč, je to eden izmed prepisov Lipičevih bukev. Izvira iz Novakov nad Cerknim. Nepopoln rokopis je hranil župnik Ivan Mozetič iz Raven nad Cerknim, ki je nabiral zdravilna zelišča in tudi sam zdravil.

Hrani jih dr. Stanka Straus, Celje.

73. Leppez, Paule: Bukue sa vse potrebe tega gmein Folka. Iz leta 1810, 114 str., 26,0 x 20,0.

Papir, dve sponi, bohoričica. Obsega pet poglavij. Prvo poglavje: kako ugotovimo bolezen po urinu, drugo: »na shil posnat bolezen enga zhloveka«, tretje: »Erznije od useh erzhni«, četrto: »od vse sorte dreves« in peto: »od use sorte rosh in korenin«. Lipič je bil iz Bodovelj nad Škofjo Loko.

Hrani jih NUK. Sign. 63/55.

74. Lipič, Paul: Padarske bukve. Iz leta 1810, 660 str., 40,0 x 24,0.

Poltrde, temnozelene platnice. Na sprednji strani platnic je pritrjen list srčaste oblike z naslovom: »V Bačnah, padarske bukve«. Str. 1: »Te bukve je dau na svetlobo inu jih je prepisou iz nemških inu latinskih buku P. L., kmet u Bodoulah iz hišnim priimkom Žerouc, od boga postaulen za enga zastopniga Arcata u letu 1810«. Obsega 5 poglavij in na str. 215 začne »Perstavek«, nato kazalo in še »Arznie za živino«, kar je napisala kasneje druga roka v gajici na 16. straneh. Lastnik je bil kmet Jesenko v Bačnah, hribovskem naselju zahodno od Vinharjev nad Škofjo Loko.

Hrani jih prof. dr. Tina Kobe, Ljubljana

75. Bunzhik, Johann: Arznyske rozhne Bukvize. Iz leta 1817, 328 str. 19,0 x 15,5.

Papir, bohoričica, lepa pisava. Kot navaja avtor, je te bukve prvi napisal Joseph Schaaga. Bunčik je bil župnik v Doberli vesi na Koroškem. Rokopis je po vsebini zelo podoben drugim bukvam s Koroškega, ki jim je rabila za predlogo Matthiolijeva knjiga – rokopis J. Schaaga je bil za predlogo tudi Goričnikovim bukvam.

Hrani jih Študijska knjižnica na Ravnah na Koroškem, fotokopijo pa M. D.

76. (Bukve iz Gorenje vasi.) Iz leta 1820, 184 str., 21,0 x 17,0.

Trde rjave platnice, bohoričica, brez naslovne strani in navedbe avtorja. Tudi vmes manjkajo številni listi. Na začetku je vraža kako ujeti lisico, na 3. strani je Šembiljsko prerokovanje. Na 9. strani so »Arznije za krof«. Od 10. do 70. strani piše o zdravlilih. Sledje »Rzenie sa velike bolesni inu druge shaube« (druga roka), nato pa do 165. strani o zdravlilnih zeliščih. Nato so zagovor proti strupu, poglavje o vinu in o nesrečnih dnevih v letu. Navaja, da so bukve iz Gorenje vasi nad Škofjo Loko.

Hrani jih Jugoslovanska akademija znanosti i umjetnosti v Zagrebu. Sign. IV. a 49.

77. (Schwarzes frass Pulver für die Kinder.) Iz leta 1826, 242 str., 21,5 x 17,0.

Papir, v usnje vezana knjižica, nemški jezik. Vsebuje recepte in navodila za zdravljenje. Na prvi strani piše: »Schwarzes Pulver für die Kinder od Madame Schoniazin z Dunaja«. Na koncu knjige so razni recepti za torte itd. Podpisan je Jurij Vrabl.

Hrani jih PAM. Brez sign.

78. (Astrološke bukve.) Iz leta 1827, 60 str., 17,5 x 11,0.

Temno rjave, trde platnice, na roko delan papir, preprosta vezava, notranja stran platnic je pisana, bohoričica, več rok. Na prvi strani je zagovor zoper kačji pik, naslednja stran se začenja z: »Tabla kashe kaj saen planet usak let visha«. Začenja se z letom 1787 in

konča z letom 2000. Nato so na treh straneh opisani planeti in posamezni meseci s starimi in novimi imeni pomembnejših svetnikov. Na treh straneh so z zelo okorno pisavo napisane Marijine pesmi, nato na dveh straneh z zelo lepo pisavo tudi Marijine pesmi. Pod pesmimi je okorno podpisan Anton Ukmar, z letnico 1827, na drugi strani na koncu lepe pisave sta podpis Janez Zerkvenik Bo... in letnica 1827. Na naslednjih straneh piše: »Od letega moshkiga spola« in značilnosti njegovega značaja, kaj ga čaka v življenju in njegove bolezni – za tiste, ki so rojeni v posameznih mesecih. Na 26 straneh je enaka razlaga za ženski spol, na koncu pa je pesem o Jezusu. Odkod izvira rokopis, ni znano, verjetno je imel prepisovalec za predlogov kakšne bukve iz okolice Rovt. Hrani jih Marjan Gerbec, Dutovlje.

79. Bukue sa use potrebe tega gmein ludstva. Iz leta 1827, 52 str., 18,3 x 12,5.

Dobro ohranjena knjižica, brez platnic, navadno skupaj sešita, bohoričica, lepa pisava. Na prvi strani so razna imena, verjetno raznih lastnikov, in letnica 1827. Na drugi, še nepagirani strani piše: »Bukue sa use potrebe tega gmein ludstva ...« in »Lubljana tega 12. prosinca 1827«. Pod tem je en recept, znak Marije in IHS. Na prvi pagirani strani piše: »Tabla za učit se po letih Bukuah vodo probat al' bolesen na na vod' poznat, je ta nar več kenšt na zeml«. Druge bukve se začno na strani 21 in se končajo do strani 22. Spodaj na strani 22 piše: »Ill Bukve,« ki so od str. 22 do konca t.j. do 52 strani »sa arznije od use erči. Od glave in nje bolesen«. Na zadnji strani: »za božji šlak, kader božje meče in ta bolesen Mankolia«. Avtor je imel za predlogo Lipičeve bukve. Knjižica je bila prinesena iz Stične.

Hrani jo Julijan Strajnar, Ljubljana.

80. (Mavrelove bukve I.) Iz leta 1830–40, 62 str., 36,0 x 22,0.

Sivkasto moder papir, trde, pisane platnice, dva stolpca, dve roki, bohoričica, koroško narečje. V prvem delu, ki obsega 34 strani in je pisan z lepšo pisavo, je govor o boleznih in njihovem zdravljenju. Po vsebini je podoben bukvam, ki jim je bila za predlogo Matthiolijeva knjiga. Drugi del je napisan z neveščo pisavo, deloma po isti predlogi. Na koncu bukev je na štirih stranerh »Podpisovanje od Kralja Matjaža prerokovane«. Lastnik rokopisa je bil Jurij Mavrel–Dižovnik iz Strojne, Koroška.

Hrani jih dr. Jože Rac, Zagreb.

81. Košenina, Anton: Bukve v katerih se snajdejo te nar bolshi ernzije sa tega zhloveka. Iz leta 1830, 350 str., 21,5 x 17,0.

Papir, trde platnice, dobro ohranjene, bohoričica. V začetku vsakega poglavja je vinjeta. V knjigi so tudi lepe slike rož in nekatere, ki prikazujejo bolezni. Nadaljevanje naslova se glasi: »katire so tud poskushene od tega shasti inu hvale oredniga Dohtarja parizar-ske opoteke is jemenam Maklaush Lemeru o Paris, 1705, sdej pa prepisane od Antona Košenine o Pushtal.« Predloga so bile Lipičeve bukve, zato je taka tudi vsebina. Rokopis je dobil sedanji lastnik na Črnem vrhu nad Polhovim Gradcem.

Hrani jih Anton Pečan, Ljubljana.

82. Košenina, Anton: Perve bukue sa use potrebe tega zhloveka. Iz leta 1830, 345 str., 21,5 x 17,0.

Papir, trde platnice, bolj okorna pisava, bohoričica. Kot navaja avtor, je to »knucu

kmečkim ljudem priredil« od Pavleta Lipiča. Zato je vsebina enaka kot v Lipičevih bukvah. Pridal pa je o zdravljenju živine na 45 straneh.

Hrani jih Tone Pirc, Škofja Loka.

83. Kouazh, Alesh: Bukue sa vse potrebe tega gmein Folka. Iz leta 1831, 280 str., x 17,0.

20,0 Papir, obrabljene, zelo porjavele platnice iz lepenke. Na strani 218 spodaj piše: »Uoklu, ta 10 dan septembra 1831 je prepisou Alesh Kouazh. T : B : i. S; Z. e. c.« Predloga je bila, kot pravi prepisovalec sam, rokopis Pavla Lipiča, ki je bil »en kmet v Bodoulah is hishnem perjimkam Srouc«. Na zadnji strani piše, kako se živino zdravi.

Hrani jih AS. Sign. 171r.

84. (Zagovorna knjižica iz Postojne.) Iz leta 1833, 14,0 x 10,0.

Bohoričica; obsega zagovore za ustavitev krvi, zoper prisad, kačji pik, božjast, bolezní oči, mrzlico idr. Na koncu je podpis: P. S. Knjižico je hranil Miro Pikel iz okolice Postojne, a se je po njegovi smrti izgubila.

Literatura: Ambrožič dr. Franc: Skice iz zdravstvene zgodovine na Postojnskem. Ljudje in kraji ob Pivki. Postojna 1975; in pisni podatki dr. Franca Ambrožiča.

85. Meshnar, Lovrenz: Dohtarske bukve. Iz leta 1834, 156 str., 20,0 x 14,5.

Papir, trde, temno rjave platnice iz lepenke, bohoričica, zelo lepa pisava, dobro ohranjene. Napisal jih je Lovrenc Mežnar, cerkovnik in organist iz Št. Petra na Kronske gori pri Dravogradu. Za predlogo je imel Matthiolijevo delo. Prvo poglavje obsega 30 kapitolov, v katerih so opisane posamezne bolezni in s čim se zdravijo, drugo poglavje šteje 215 kapitolov: »Arznije sa tega človeka od glave do nog.« Za registrom je na štirih straneh z drugo roko in okorno pisavo pripisano o sušici. Na zadnjih dveh straneh je kasneje pripisano, spet z drugo roko, v gotici in v nemškem jeziku o sredstvu za izdiranje zob, proti pljučnici, proti vodenici idr.

Knjižico je podaril NUK-u Miro Geršak iz Hrastnika.

Hrani jo NUK. Sign. 30/76. Fotokopijo ima MD.

86. Lipič, Pavle: III. Bukve od use Sorte rosh.inu korenin. Iz leta 1835, 120 str., 20,0 x 17,5.

Papir, lepa pisava, bohoričica. Kdo je bil prepisovalec, ni znano. Obsega le peto poglavje Lipičevih bukev.

Hrani AS. Sign. 266r.

87. Bukue sa use potrebe tega gmein Folka. Iz leta 1835, 51 listov, 22,0 x 17,5.

Papir, mehke platnice iz lepenke, rumenkastorjave, lepa pisava, bohoričica. Prepisovalec ni znan, niti ne vemo, od kod izvira rokopis. Na platnicah je le monogram P. B. Sodeč po naslovu, vsebini in slikah, je za predlogo rabil rokopis Antona Košenine.

Hrani jih AS, Sign. 168r.

88. Reitz Johann: Bukue sa use potrebe tega gmein Folka. Iz leta 1837, 130 str., 29,5 x 21,0.

Reitz je bil doma iz Slapa ob Idrijci. Po vsebini sodeč je tudi to prepis bukev Antona Košenine.

Hrani ga Tolminski oddelek Gorioškega muzeja v Tolminu, fotokopijo MD.

89. Jasbets, Johann: Bukue sa use zhloveshke potrebe. Iz leta 1839, 172 str., 20,0 x 14,0.

Papir, bohoričica. Predloga so bile bukve Antona Košenine. Razdeljene so na pet bukev (poglavij). Prepisovalec je bil doma iz Vira pri Domžalah. Hrani jih Milan Merhar, Vir pri Domžalah.

90. (Zagovorna knjižica Antona Petriča). Iz leta 1840.

V njej so razni zagovori. Petrič je bil doma iz Savinjske doline. Zadnji odstavek o strupu in zdravljenju je nekdo prepisal v gajici. Literatura: Omerza dr. Nikolaj, ČZN, 1922. Izvirnik je izgubljen. Prepis je v ČZN, 1922.

91. Bukve, v katerih se vsake sorte mitelni inu Perpomozhkem Arznije snajdejo. Iz leta 1840, 82 str., 35,0 x 22,0.

Na prvi strani je spodaj D. O. zato ni znano, kdo je prepisovalec. Za predlogo je bil, po vsebini sodeč, Lipičev rokopis. Lastnik je bukve podedoval po očetu. Od kod izvirajo, ni znano. Hrani jih Jože Gril, Verdun pri Uršnih selih.

93. (Črne bukve Alojzije Pajer.) iz Leta 1840, 18 str., 22,0 x 18,0.

Poleg raznih izpiskov iz Duhovne brambe, je tudi zarotitev za zdravle ljudi in živine. Na zadnji strani je podpisana Alojzija Pajer iz Podgorja pod Gorjanci. Hrani jih Dolenjski muzej, Novo mesto.

94. Podobnik, Ivan: Ljudsko medicinske bukve. Iz leta okrog 1840, 24 str., 19,0 x 11,8.

Plavkasto siv papir, brez ovitka, bohoričica, čitljiva pisava – to je zadolžna knjiga. Na prvih dveh straneh so računski podatki, na četrti strani je podpis Urbarja Coffou s potrdilom o plačanih obveznostih. Sledijo molitve in nato nauki, kako živino »ozdraulat. Kdor hoče nekoliko na žilah per goved poznat tak more gor za plečem pošlatat kjer žile teko.« Nadalje piše: »govedu se kri suši, goved na plučih bolno, na jetrih bolno, per sercu bolno«. Hrani jih Zmago Jelinčič, Ljubljana.

95. Potozhnik, lanes: Trecke Erzniske Bukwe sause sorte Bolesen. Iz leta 1841, 94 str., 17,5 x 11,0.

Na roko delan papir, bohoričica, lepa pisava, trde svetlorjave pisane platnice, hrbet črn. Pod naslovom piše: »per lanes Potozhnik u let 1841«. Do strani 84 je paginacija, vmes pa so od strani 50 do 57 izrezani listi. Za stranjo 57 so izrezani številni nepopisani listi, prav tako tudi za stranjo 94. Po strani 94 je 11 listov, ki so popisani z navadnim svinčnikom; na njih piše o pridelkih žita od leta 1857 do 1874. Na prvi strani začne: »Od glauve in nje bolesen«, dalje piše o drugih boleznih in njihovem zdravljenju. Na strani 89 piše: »Illi. Zhterte bukue, od use sorte dreues katere se unashem kraj snajdejo inu koku so ushafane in sa kaj so.«

Prepisovalec je imel za predlogo eno izmed bukev Pavla Lipiča, le da je namesto petih poglavij prepisal le prvo in del četrtega, kar je pač imel za potrebno. Izvira iz Železnikov. Hrani jih dipl. vet. Martin Wagner, Ljubljana

96. (Ljudskomedicinske bukke iz Mežice.) Iz leta 1843, 225 str., 15,4 x 10,0.

Na roko delan papir, dve roki, slovenščina, bohoričica, koroško narečje, okorna pisava, težko čitljiva. Črne platnice, zadnjega dela platnic ni. Odtrganih je prvih pet listov, brez paginacije. Na strani 35 se začne paginacija. Največ piše o zdravilnih zeliščih, njihovi uporabi pri ljudeh, nekaj pa tudi pri živini. Piše tudi: »Od pušane po teh iz nebeških znamen« ter »Dobri inu hudi dnevi od pušene«. Na strani 236 je tudi zagovor zoper »posilene inu un varžene glide«. Piše tudi o zdravljenju nekaterih boleznih, o praških in mazilih.

Hrani jih inž. Maks Pratnikar, Šentvid, Ljubljana.

97. Kranjski Arzat. Iz leta 1844, 70 str., 34,0 x 21,0.

To je prepis originala dr. Edvarda Pajniča, ki ga je našel v Cerknici. Kot navaja prepisovalec Štefan Reven, ki je živel nekje blizu Rovt nad Logatcem, je prepisal prvič od Pavla Lipiča leta 1841, to pa je bil drugi prepis.

Hrani ga MD.

98. Krainjski Arzat. Iz leta 1845, 227 str., 20,5 x 15,0.

Papir, bohoričica. To je prepis Štefana Revna. Sedanji lastnik ga je dobil na Zaplani nad Logatcem.

Hrani ga Ernest Aljančič, Ljubljana.

99. Bukve, katire so skushene ino potrjene. Iz leta 1846, 182 str., 21,0 x 17,0.

Bohoričica, pisane raztrgane platnice. Bukve imajo pet delov. Po razporeditvi gradiva in vsebini sodeč, je imel bukovnik za predlogo bukve Pavla Lipiča ali Antona Košenine. Na strani pred kazalom je »Konz use vode Amen«. Pod tem pa: »Hoc scriptis C. P. – K. Gramatista 1848. Na straneh 173–178 je kazalo. ki obsega le vsebino do strani 48. Za kazalom je na naslednji strani pripisala okorna roka: »Sa use uede keb zhov sheshiv Rojke al pa Nojge«. Nato »Sa raka zielt«, na str. 180 »sa Slatnje« (zlatenico) in na str. 181 »sa ozhi« ter še za »shivinske gobe«.

Univerzitetna knjižnica v Mariboru jih je kupila v Trubarjevem antikvariatu v Ljubljani. Izvirajo verjetno iz okolice Škofje Loke.

Hrani jih Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Sign. MS 468.

100. (Padarske bukke). Iz prve polovice 19. st., 152 str., 17,5 x 18,0.

Papir, bohoričica. Vsebina je zelo različna. Poleg govora o boleznih ljudi in živine ter o njihovem zdravljenju (v glavnem so to vraže in zagovori) je marsikaj iz Kolomonovega žegna in črnih bukev. Od strani 125 do konca opisuje pisec razne vrste zdravil, tako rastlinskih kot tudi kemičnih. Rokopis je verjetno iz okolice Rovt.

Hrani ga Goriški muzej, fotokopijo MD.

101. (Zdravilske bukve). Iz prve pol. 19. st., 46 strani, 20,0 x 17,0.

Papir, brez platnic, bohoričica, zelo lepa pisava. Nima naslova in tudi prepisovalec ni znan. Številni listi so odtrgani in je slabo ohranjen. Po vsebini sodeč, je prepis iz Lipičevega rokopisa.

Hrani ga AS, Sign. 170r.

102. (Ljudskomedicinske bukve iz Otaleža). Iz prve pol. 19. st., 214 str., 35,0 x 20,0.

Papir, lesene platnice, manjka naslovna stran in več prvih listov, bohoričica. Po vsebini sodeč je uporabil prepisovalec za predlogo neke Lipičeve bukve. Na Otalež jih je prinesel Fr. Kacin iz Plužnja na Idriškem. Bil je domači zdravilec.

Hrani jih vdova Kacinova na Otaležu.

103. Prepis nekaterih domačih zdravil. Iz 1. pol. 19. st., 130 str., 19,0 x 12,0.

Papir, trde platnice, iz lepenke, bohoričica. Ima dva dela. V prvem piše o notranjih, v drugem pa o zunanjih boleznih in ranah. Prepisovalec pravi, da je prepisal iz dela »nekega vučeniga zdravnika Filipa Heketa«. Heket je bil ranocelnik v Tunjicah. V knjigi je podpis Franc Cerkovnik, ki pa je bil verjetno kasnejši lastnik rokopisa.

Hrani ga dr. Niko Sadnikar, Kamnik.

104. Bolesni. Iz 1. pol. 19. st., 56 str., 17,5 x 11,0.

Sivkastozelen papir, slovenščina, bohoričica. Prepisovalec ni znan. Na prvih treh straneh je seznam bolezni po abecednem redu, nato na treh straneh seznam bolezni brez abecednega reda, sledi tri nepopisane strani. Na 6. strani se začne: »Arsenik Vergiftung«, sledi »Bramor-Drüsemgeschwulst«. Pod »Bodenje« našteva imena »Bodljaj, Klanje, Kolik«. Konča se z »Shouzhna Vrozhiza«. Na 28. listu se začne poglavje o zdravilnih zeliščih: »Aconitin, Napellus (Wurmhut)« in njihovi uporabi. Konča se na 46. strani: »Kalii carbonici«.

Hrani AS, Sign. 174r.

105. (Humovčeve bukve). Iz 1. pol. 19. st., 129 str., 14,0 x 10,0.

Papir, brez ovitka, pisan s tiskanimi črkami, bohoričica. Vsebina je v skrajšani vsebini enaka vsebini Bedizin Dohtarskih bukev. Na koncu je le trinajst zagovorov. Rokopisa je našel dr. Boris Orel na Osojah pri Rovtah.

Hrani ga Inštitut za slovensko narodopisje pri SAZU, Ljubljana, brez sign.

106. (Knjižica zagovorov Jožeta Breliha). iz 1. pol. 19. st.

Vsebuje pet zagovorov. Je iz cerkljansko – črnovrškega okoliša.

Hrani jo Inštitut za slovensko narodopisje pri SAZU, Ljubljana, brez sign.

107. Skrivno razodetje. Iz 1. pol. 19. st., 8 str.

V njem so bile razne »coprnije« in zagovori v številnih »kapitelnih«, da bi z njimi obvarovali ljudi in živino pred boleznimi. Nekaj poglavij je govorilo o zakladih, prihodnjih rečeh in kako bi izkopal »šace« s »kroftnimi besedami«.

Rokopis je imel Martin Mejaš s Kala nad Šentjanžem na Dolenjskem in ga je podaril Božu Račiču, a se je izgubil.

Literatura: Slovan, XIV, 1916, št. 2, str. 62.

108. Kalemone shegen. Iz 1. pol. 19. st., 76 str., 18,0 x 11,2.

Črne, trde, obrabljene platnice, listi so na zgornjem robu obrabljeni, izpisanih je 34 listov, bohoričica. V tretjem kapitlu piše: »Spet ena velika boshja gnada sa use storine zupnije ... kter tu per sebi nosi ta nebo teshave per serzi zhutu...« Po narečju sodeč, izvira iz Koroške, Je iz zapuščine dr. Fr. Lukmana.

Hrani ga NUK, Sign. 964.

109. (Ljudski recept zoper kolero). Iz 1. pol. 19. st.

V mrliški knjigi, zv. 2 (1827–1840), je neimenovani v tišinski župniji (Prekmurje) na notranji strani zadnje platnice zapisal recept zoper kolero.

Literatura: Zadavec Jože: Kako so naši predniki zdravili kolero. Star recept iz tišinskega arhiva. Zdravstveni vestnik, 45, 1976, str. 651–652.

110. Popisuvaine od tega pravitzhnega jerusalatenskega Balsama. Iz 1. pol. 19. st., 1 list, 35,0 x 20,3.

Hrapav, orumenel papir, lepa pisava, bohoričica. Balzam rabi zoper bolečine v trebuhu in želodcu, v času kuge, ženskam, ki imajo težave v času mesečne čišče, za apetit, zoper stare in nove rane, zoper zobobol, za rane pri živini, predvsem za krave, ki imajo rane na vimenu.

Rokopis izhaja iz Poljanske doline nad Škofjo Loko.

Hrani ga prof. dr. Tina Kobe, Ljubljana.

111. Raslagaine Bolesen. Iz 1. pol. 19. st., 18 str., 20,0 x 17,3.

Knjižica je preprosta, sešita, ovitek je siv, iz mehke lepenke, bohoričica, ena roka, čitljiva pisava; strani so prečrtane s svinčnikom. Piše o zdravljenju živine. Na zadnjih petih straneh je opis zdravilnih zelišč. Pisec ni znan. Knjižico so našli v zapuščini Janeza Žaklja v Zavrtaču pri Rovtah.

Hrani jo Župni urad Zavrtačec.

112. Schlangenbeschwörung. 1. pol. 19. st.

Fr. Levec je našel v graščini v Ribnici na Dolenjskem listič, na katerem je bil v slovenskem jeziku zapisan zagovor zoper kačji pik: »Stoji, stoji, silna skala ...«. Zapisal ga je Jožef Rudež, tamkajšnji graščak.

Literatura: Levec Fran: Kako se zagovarja kačji pik. Ljubljanski zvon, VI, 1886, 315 str.

113. (Star recept). Iz 1. pol. 19. st., 1 list, 15,5 x 9,7.

Sivkast papir, bohoričica. V rokopisu piše: »Melesa inu Komelze kuhat, sjutra inu svezher pit gorku inu pepeu bukou, inu sou, kafra inu Mira. U' kopsmeshat Ushakelz dijat inu gorku gor dijat.« Pod tem so v šestih vrstah zapisane številke, verjetno v zvezi z loterijo.

Rokopis izvira iz Poljanske doline nad Škofjo Loko.

Hrani ga prof. dr. Tine Kobe, Ljubljana.

114. (Zagovorni list iz Polskave). Iz 1. pol. 19. st., 1 list, 16,0 x 10,6.

Pisan v bohoričici. Na njem je zapisdan zagovor za kačji pik iz Sp. Polskave. Hrani ga Miljutin Arko, Sp. Polskava.

115. Hand Arznei Buch. Iz leta 1848, 212 str., 19,3 x 12,0.

Trde, temnozeleno platnice, zadnja platnica je odpadla, hrbet svetlorjav, slovenščina, bohoričica, nekaj zadnjih listov in tudi vmes nekaj listov odtrganih, lepa pisava. Knjiga je poččkana z otroškim pisanjem in sličicami. Deloma gre za prepise iz Kolomonovega žegna, ugotavljanje bolezní po urinu, navodila za zdravljenje, kopanje idr. Obsega štiri kapitule. Četrty kapitel: »Komplemezion tapervi de od zhloveshke Vode sponnanje kei se pokashe u ti vodi.« Rokopis izvira iz Prelog, občina Slov. Bistrica. Hrani ga Miljutin Arko, Sp. Polskava.

116. Duhovna bramba. Iz leta 1849, 95 str., 17,5 x 11,0.

Brez ovitka, z vrvico zvezani listi, bohoričica. Poleg raznih molitev piše na strani 25 o benediktovih beličih, ki odvrnejo coprnijo od človeka in živine, koristijo pri vnetju vime-na. Sv. žegen in tudi posebno žebranje papeža Leona koristijo ženam pri porodu. Hišni žegen obvaduje ljudi in živino pred boleznimi. Sedem nebeških »rigelnov« se položi po-rodnici na prsi ali glavo, da lahko rodi. Pisal je Josef Gross iz Stične. Hrani jo AS, brez Sign.

118. Dober Perpomozhek timu zhloveku ali Krainski Arzat. Iz leta 1850, 230 str., 19,0 x 12,0.

Papir, trde platnice, bohoričica. Te bukve je prepisal Peter Šinkovec po Lipičevi predlogi. Predgovor se glasi: »Sadershaine al vorenga sa Bounike.« Druge bukve (poglavje) opisujejo 12 vrst bolezní glave, 6 vrst bolezní oči, 6 vrst bolezní ušes in druge bolezní človeškega telesa. Knjiga ima še register rož in žgane vode. Na koncu je z drugo, okorno pisavo pripisanih več receptov in dva zagovora: »za ušen izgovorit in za merzelca en dober Mitel«. Hrani ga Moljk.

119. Krainski Arzat. Iz leta 1850.

Obsega in formata nisem mogel ugotoviti, ker se je izvirnik izgubil. Pisec navaja, da je imel za predloge Lipičeve bukve. Bil je last dr. Ernesta Mayerja. Prepis je hranil dr. Mirko Karlin, Ljubljana.

120. Bukue sa use sorte Erznije teiga Folka. Iz leta okrog 1850, 60 str., 35,0 x 21,5.

Papir, zelo obrabljena knjižica, deloma zbledela, deloma bohoričica, deloma pomešana z gajico. Manjka list 21–22, manjkajo tudi listi od 24. do 29. strani, zadnja dva lista sta zelo obrabljena in ju polovica manjka. Prva stran, razen naslova, ni čitljiva. Po vsebini sodeč, je predloga Lipičev rokopis. Zadnji lastnik je bil Leopold Primic iz Zaboršta pri Stični. Po njegovem mnenju jo je prepisal »šrajber« z gradu Grmulka. Hrani jo Etnografski muzej v Ljubljani. Brez Sign.

121. Alkerkermes. Iz leta okrog 1850, 28 str., 21,0 x 17,0.

Preprosto sešiti listi, brez ovitka, bohoričica, zelo lepa pisava. Rokopis se začinja: »Je en prou dobru pokrepzhajne sa ljudi. Zhe je Serze is omedleviza ... enmu takim naj se da od tega Alkermesa 10 do 12 kapel na gorki pijazh...« Na strani 2. se omenja »Venezianischer Teriak«; sledijo opisi raznih olj. Na strani 18 je »Mozh od St. Johanis Wurzel«, potem »Korallen Essenz« in številni »pulferji«. Na strani 25 se začne popisovanje mazil, na strani 28 pa še »Zhe je per Kravah mlek pokashen«. Zadnja lastnica je bila Frančiška Govekar v Lazah pri Planini.

Hrani ga AS. Brez Sign.

122. (Fascikel zapisov in izrezkov iz časopisov). iz 17. do 19. st.

Nemški jezik. V njih so podatki o zdravilih, kozmetiki in higienskih pripomočkih. Hrani ga PAM. Brez Sign.

123. (Zdravilske bukve.) Sredina 19. st., 2 zvezka, 20,0 x 17,0, prvi obsega 138 str., drugi 33 str.

Zvezka nimata ovitka in so pri obeh odtrgani listi, tako da se začne prvi s stranjo 11. Ob strani je začrtan rob, na katerem so zapisana poglavja. Orumenel papir, bohoričica, zelo lepa pisava. Na robu na strani 21 piše: »Sa grinte, flusse, vodenizo, zhes mezhe«. Besedilo se začne: »Selen pirje stouz, shenft spreshai, stem glavo mash, preshene grinte tud skrumbe«. Nato sledi poglavje: »Besgova lubja voda«. Str. 13 se začne: »Pete bukve. Slata korenina. Ushafaine«. Zadnje zelišče, ki ga opisuje od strani 118 do 120 je »Zher-nabiv«. Na str. 121 je naslov »Tenkture. Sheste Bukvize. Mozh inu Kraft te shvedishe Tenkture«. Našteva uporabo te tinkture za 33 bolezni. Na strani 32. je »Shvoh natura«, nato pa so naštevata po abecednem redu zdravila od »Aloe«, nato druga zdravila in zelišča, koliko se katerega uporablja. Na strani 133 pa »Mozhna natura« zopet naštevata zdravila in zelišča, ki se uporabljajo za to. V drugem zvezku, ki je tudi preprosto sešit, je odtrgan prvi list. Začne se na strani 5: »Zhesnov shenft, preshene ushi in gnide ...« Sledi poglavje: »Lepe ermene lase naredit«. Na strani 6: »Sa ozhi. Sa voshpize ozhi ...« Konča se na strani 61, zadnje poglavje: »Kadar bo katirmu is strupam saudan«. Knjižico hrani inž. Ivan Snoj, Tacen pod Šmarno goro.

124. Arcnije za Shivino. Iz prve pol. 19. st., 48 str., 19,0 x 16,1.

Zvezek, temno rjave platnice, tri roke, tiskane črke. Začne se z: »za vsako bolezen dobru sa pluzhe sa kri zhista sa noge te imenovane Roshe kri frishje ...« Na strani 15: »Drugi povedek: kaj se ena snamna se sa Shvin vidje kadar je na gvampih bouna, driska, al taku imenovana gvampna suhota ima«. »Drugi resdelk: na strani 17: »kaj sa ena snamna shivina ima kader je na vranki bouna al sa prisad al pozhenina vranke loti«. »Tretji resdelk: napetje ali napihnjenje«, »četrtji resdelk: pluzhne bolesen ...« Na strani 34: »Sdravila sa ludi«. Na strani 41: »Arznije sa shivino«.

Hrani Osrednja knjižnica v Celju. Sign. MS 9.

125. Arznejško popisovanje. Iz prve pol. 19. st., 28 str., 16,8 x 10,2.

Papir, trd rjav ovitek, bohoričica, lepa pisava, listi so preprosto zvezani. Na prvih straneh piše o zdravljenju bolnih oči, želodca idr., slede čudne prigode »za exempelne«. Prepi-

sovalec je bil Jakob Spindler. Knjižico je daroval prof. G. Majcen. Hrani jo Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Brez sign.

126. Bedizin Dohtarske bukve. Iz prve pol. 19. st., 116 listov, 34,0 x 21,0.

Grob papir, lesene, z usnjem prevlečene platnice, dve sponki, hrbet je strgan, napisan je z velikimi tiskanimi črkami, okorna roka, notranjsko narečje. Na strani 12 je naslov, napisan kasneje z drugo roko, na strani 23 (17) je narisani kelih, v njem pa napisana letnica 1720. To je napisal nekdo kasneje. Zaradi tega so zmotno menili, da so bile bukve napisane tedaj. V resnici je rokopis popolnoma enak rokopisu Humovca, ki je napisal še dvoje drugih bukev, zato so bili po moji oceni, napisane konec 18. st. ali na začetku 19. st. Rokopis je razdeljen na pet poglavij, kot Lipičev, in po vsebini mu je podoben. Na straneh 151–154 je šest slovenskih zagovorov (incantationes). Hrani jih NUK. Sign. 1088r.

127. (Zbirka receptov.) Iz srede 19. st., 16 str., 18,5 x 11,0.

Sivkasto zelen papir, brez ovitka, nemščina, zelo lepa pisava, istovetna s pisavo Karla Deshmanna, nekdanjega kustosa deželnega muzeja v Ljubljani (umrl 1887). Prvi recepti: »Elixir«, njegove sestavine, priprava, uporaba, delovanje, doza, pripombe. Nato je recept za »Cholera Tropfen« in končno »Arcanum«. Hrani jo AS. Brez sign.

128. (Merharjeve bukve.) Iz srede 19. st., 370 str., 80,0 x 20,0.

Papir, trde sivkasto pisane platnice iz lepenke, zbledela pisava, bohoričica. Po vsebini je istoveten z Lipičevimi bukvami. Merhar je bil mizar v Gradcu in je dobil rokopis od staršev, ki so bili iz okolice Ljubljane. Hrani jih AS. Sign. 172r.

129. Bukve sa usse potrebe tega gmein Folka. Sredina 19. st., 151 str., 20,0 x 15,0.

Papir, platnice iz lepenke, lepa izpisana pisava, bohoričica. Knjižica ni popolna, ker manjka zadnji del. Prepisovalec je bil doma iz neke vasi pod Poreznom (verjetno iz Novakov). Predloga je bil Lipičev rokopis. V njem naštevajo 39 zelišč in 162 bolezni. Hrani jo prof. Jože Dolenc, Ljubljana.

130. Postava od bolesni te shivine. Iz sredine 19. st., 36 str., 20,0 x 11,0.

Mehak ovitek, lep rokopis, bohoričica. Prepisovalec ni znan. Verjetno je prepisoval oz. prevajal iz kakšne nemške veterinarske knjige. Piše o boleznih in zdravljenju živine. Hrani Ludvik Mrzel, Golavabuka (Koroška), fotokopijo ima MD.

131. (Ljudsko medicinske bukve.) Iz sredine 19. st., 180 str., 19,5 x 12,5.

Papir, brez platnic. Ker manjkajo prvi listi, se ne ve, kdo je bil prepisovalec in odkod izvira. Po vsebini so podobne Lipičevim bukvam. Hrani jih mr. ph. Janez Kromar, Ljubljana

132. (Stiške bukve I). Sreda 19. st., 60 str., 20,0 x 17,0.

Star papir, brez ovitka, lastna vezava, manjkajo prvi listi, zadnji trije listi zelo obrabljeni

in težko čitljivi, gajica, dolensko narečje. Delo je brez naslova, letnice in imena prepisovalca. Začne se s »Farbe na vodi«. Na strani 12 se začne s poglavjem »Perpomočki za use sorte bolezni ozdravlat«. Na strani 29 do 32 je poglavje »Drevesa, sadje«, od strani 33 do konca je poglavje »Rože in zelše«.

Hrani jih cistercijanski samostan v Stični. Brez sign.

133. (Lovra Humovca živinozdravniške bukke). Iz srede 19. st., 275 str., 16,5 x 10,0.

Brez ovitka, naslova in letnice, bohoričica, pisan s tiskanimi črkami. Za predlogo je vzeta, kot navaja prepisovalec, knjiga J. Wolsteina oz. njegov slovenski prevod: Bukve od kug inu bolesen goveje shivine teh ovaz, jen svin, iz leta 1792. Na prvih straneh so razne vraže ter »žebiranje iz Duhovne brambe« in Kolomone žegna, nato o zdravljenju živine, sledi 17 zagovorov, pa »Bukke čudne prihode al nekatere černe šole jen strašne reči«. Na strani 271 so še razne »coprnije« za živino obvarovati pred boleznimi. Rokopis je našel dr. Boris Orel na Osojah.

Hrani ga Institut za slovensko narodopisje pri SAZU, Ljubljana. Brez sign.

134. (Zdravilske bukke). Iz srede 19. st., 180 str., 20,0 x 19,5.

Poltrde, orumenele bele platnice iz mehke lepenke. Do str. 147 je numeracija, dalje je ni, odtrgani so prvi trije listi, bohoričica, dosti besed se začinja z veliko začetnico, lepo čitljiva pisava. Do strani je poglavje »od vode«. Na strani 23: »Od teh pluzh kader se narejajo po nich Prashe Ali Pizheze«. Stran 68: »sdej so bolesni vuen«, stran 69: o zdravnih zeliščih, stran 40: »Keruosnozhen«. Strani 136 do 147: o sadnem drevju, stran 148: »Kensht Na shil Posnati Bolesen Enga Bovnika Po dohtarsko«. Temu sledi: »Sa ernije od usih erzhi«. Rokopis izvira iz okolice Rovt.

Hrani ga NUK. Sign. 17/66ž

135. Vezhna Pratika. Iz srede 19. st., 82 listov, 18,5 x 11,5.

Še na roko delan papir, preprosta vezava, brez ovitka in naslova. Pisal je Franc Nagel iz Bršlina pri Novem mestu. Prvi del je prepis iz Antona Bresnika Vezhna Pratika, 1799, drugi del, kjer se začne pratika, prepis še neugotovljene pratike. Tretji del z začetkom leta 1830 so izvorni Naglovi zapisi, pomešani z razno vsebino iz prej omenjenih pratik. Na strani 21: »Tu leitu se teško arcnuje ... Tu leitu tudi živina rada s kugo začne.« Vsebuje tudi nasvete, kaj naj se je in pije, da se obvaruje pred boleznimi spomladi. Pisec opozarja, kako se obvaruje goveja živina o božiču pred boleznimi, kako kokoši držimo, da pozimi boljše neso, kako pospešimo tek prašičem pitancem. Knjižico je daroval prof. dr. Rudi Kiovisky.

Hrani jo AS. Sign. 83. r.

136. Coprarske bukke. Iz sredine 19. st., 187 str., 17,5 x 10,5.

Nima ovitka, manjka zadnji list. Nista znana ne avtor ne letnica pisanja, verjetno izvira iz okolice Rovt nad Logatcem. Pisava je bohoričica, zelo lepa, začinja se: »Zhe je sazoprano, de ena krava, koder seglih mleka ma, pa vendar ga ne da, zaisto zopernijo pregnati«. V celoti so v tem rokopisu večinoma vraže za zdravljenje ljudi in živine, vendar ima tudi nekaj navodil za obvarovanje ljudi pred kolero ter za boljše pridelovanje sadja in zelenjave, končno pa še razne vraže za lovce in ribiče.

Fotokopijo hrani MD.

137. Arcovske Bukve. Iz srede 19. s., 290 str., 19,5 x 13,5.

Prepisovalec Johan Dollenz iz Zaplane nad Logatcem jih je dal vezati v trde platnice. Naslov enega poglavja je Planetouske bukve. Ta del, ki je prvi, obsega 210 strani. Od strani 272 do 280 so nepopisani listi, nato piše o znamenjih smrti in o sredstvih za razne bolezni. Če ni vedel slovenskega izraza, je napisal v nemščini. Sledi pet poglavij, ki so, kot sam navaja, prepisana iz Lipičevih bukev.

Hrani jih Moljk.

138. (Bramorjeve) Bukve sa use potrebe tega gmein Folka. Iz srede 19. st., 124 str., 24,0 x 17,0.

Rumenkaste platnice, lepa pisava, gajica, dobro ohranjene. Prepisovalec je bil Jože Bramor, vrtnar iz Trzina pri Domžalah. Predloga so bile Lipičeve bukve. Na koncu je dodan še list, na katerem sta napisana dva recepta: za eliksir in »Cholera Tropfen«.

Hrani jih AS. Sign. 169 r.

139. Bukve zagovorov in od planetov. Iz srede 19. st., 60 str., 24,0 x 19,6.

Trd, pisan ovitek, preprosto zvezani listi. V bukvah si je Johan Schakel (Janez Žakelj) zapisoval družinsko kroniko in izdatke, pisal je v nemščini. Vmes so na strani 13–14 zagovori, na straneh 19–32 zvezdoslovje v slovenščini. Žakelj je začel pisati leta 1845, končal pa je 1852. Rokopis je bil v zapuščini Janeza Žaklja.

Hrani ga župni urad v Zavratcu pri Rovtah.

140. (Kočarjeve bukve). Iz leta 1851, 220 str., 18,3 x 11,0.

Dobro ohranjena knjižica, vezana v črno–rumene platnice, brez naslova. Predloga so bile Lipičeve bukve. Izvira iz »Dolenoravna« v Poljanski dolini nad Škofjo Loko. Napisal jo je menda župnik iz Javorja nad Poljanami. Lastnik je bil Jakob Rant, p. d. Kočar, iz Dolencic v Poljanski dolini.

Hrani jo Branko Čušin, Koroška Bela.

141. Dober perpomoček temu človeku ali Krainski Arcat. Iz leta 1851, 282 str., 17,9 x 10,0.

Lepo vezana, trde rjavo–rumenkaste pisane platnice, lepo čitljiva pisava, gajica. Popisanih je 277 strani. Paginacija se začne po desetih straneh. Pred tem je kazalo. V predgovoru, v katerem je »Zadržanje ali vorenga za bolnike«. Na koncu predgovora je na osmih straneh zapisano: »To je spisano od eniga Kristjanskiga Dohtarja kteri bi iz serca vsem gmajn ljudem rad pomagal«. To pove, da je imel za predlogo Lipičeve bukve in da je te bukve prepisal Peter Šinkovec. Od strani 1 do 31 je »podučenje od vode« sledi »od 12 sort bolezni in potrebe te glave in druge bolezni« do 116 strani. Tretji del je o ženskih boleznih in drugih. V četrtek delu piše »Od dreves in rož«. Pri tem večkrat omenja tudi zdravljenje živine. Od strani 246 do 248 je »Zadržanje ali vorenga za bolnika« in znamenja bližnje smrti. Nato je »Perstavek« in na koncu zagovor »za všen« in še kazalo, po katerem zveš, katero vrsto rož potrebuješ za posamezno vrsto bolezni. Knjiga je bila last prvega dekana Filotofske fakultete v Ljubljani.

Hrani jo Teja Angerer, Ljubljana.

142. (Zagovorna knjižica Jakoba Ranta). Iz leta 1851.

Napisal jo je Jakop Rant iz Dolenčic nad Škofjo Loko. Vsebuje zagovore zoper bolezni. Literatura: Möderndorfer, V.: Ljudska medicina pri Slovencih, 1964, in pisni podatki prof. Janeza Dolenca iz Tolmina. Ni znano, kje bi knjižica bila.

143. Arcnijske bukve. Iz leta 1851, 279 str., 17,5 x 11,0.

Manjkajo strani od 109 do 173. prepisovalec ni znan, tudi se ne ve, odkod je rokopis. Prve bukve vsebujejo »na vod poznat bolezni«, nato sledijo bolezni glave, oči itd. Za predlogo je verjetno rabil Goričnikov rokopis, ker ima isti naslov in podobno vsebino. Hrani jih Študijska knjižnica na Ravnah na Koroškem. Brez sign.

144. Krainski Arzat. Iz leta 1852, 280 str., 17,5 x 10,5.

Brez platnic, preprosta vezava, zelo lepa pisava, bohorišica. Polovica prvega lista je uničena, drugi list je načet, in se razen naslova ne more nič prebrati, manjkajo listi od 109 do 173 in od 253 do 268. Po vsebini sodeč, je bil piscu za predlogo Lipičev rokopis. Rokopis je daroval Študijski knjižnici na Ravnah župnik Jakob Soklič, ki je bil doma iz Gorij pri Bledu in je verjetno odtod prinesel bukve. Hrani jih Študijska knjižnica na Ravnah na Koroškem.

145. (Zapisek o benedikt pfenigu). Iz leta 1853, 1 listič, 15,2 x 14,0.

S svinčnikom pisano, lepa pisava, gotica. V levem zgornjem oglu sta narisana dva kroga, eden poleg drugega, s premerom 2,3 centimetra; v levem je narisana križ, v križu in v kotih so napisane velike črke. Besedilo se glasi: »Benedikt Pfenik, den man um den Hals bingt, oder auch dem Vieh in Wasser legte, damit es besetzt wurde«. Sledi razlaga pomena posameznih črk. Hrani ga AS. Sign. Coll. I. fasc. 28.

146. Janshek, Anton: Arznejške Bukve sa use shleht Bolesni od glave do Nog is mitelni inu dobrimi rati. Iz leta 1854, 146 strani, 20,0 x 12,0.

Srednje lepa pisava, bohorišica. Anton Janžek, o katerem nismo mogli ugotoviti, odkod je bil, je imel za predlogo verjetno Goričnikov rokopis. Leta 1857 je pripisal na 29 straneh »potrebno Popisovanje sa Shivinske Arznejke«. Janžek navaja za neki izraz, da ga uporabljajo na Spodnjem Štajerskem.

Hrani jih Študijska knjižnica Mirana Jarca v Novem mestu, fotokopijo ima MD.

147. (Wundpflaster). Iz leta 1855, 67 str., 14,4 x 9,00.

V Romarskih Bukvizah, ki so bile tiskane leta 1775, je na sprednji spojni strani pripisal neki F. St. leta 1855 »Wundpflaster« po nekem dr. Josephu Provocu: »sa bolesen če se kakšen ureže ali udar al kakšno drugo bolezni naredi na nogi, roki itd., tudi za ozeblene i karievko«.

Hrani jih Etno grafski muzej v Ljubljani. Brez sign.

148. (Mavrelove bukve II). Iz let 1850–1860, 202 str., 24,0 x 19,0.

To je stara knjigovodska knjiga s trdimi platnicami, bohorišica. Na prvih straneh so računani z letnicama 1851 in 52, nato pa kar piše brez naslova »O vodi«. Na strani 164 je o

zdravstvu, na strani 166 pa začne: »na dvesto pogmerane skrivnosti alpa vsesort magiš spagiše simpatetiše antipatetiše ino ekonomiše kušne reči ali štoki na svitlo dani vlaip-cige ali Ino Ruellštatu ... za zobe bolenje ... Magiš arcovanje za vse zacoprane bolezni. Za vse hude coprnije ali so od te hude influence teh planetou«.

Rokopis je bil lastn Mavrellovih iz Strojne.

Hrani ga dr. Jože Rac, Zagreb.

149. Bukue teh Zhudeshou jin skervnosti. Iz leta 1856, 49 str., 16,3 x 10,0.

Trde platnice, lepa pisava. Prve strani so pisane v bohoričici. Piše o boleznih zob, slede molitve za hudo bolečino pa zopet za hudo bolečino in spaka pregnat, zarotitve za živino in krave, za ogenj zagovoriti, za bodljaj, za bule, metljaj in božjast zagovoriti, krave zagovoriti, če gre mleko od krav; škodo narediti ljudem in živini. Prepisovalec je bil Johann Brenčič, zadnji lastnik pa Johann Dolenc iz Zaplane.

Hrani Moljk, Ljubljana.

150. Ranecelniške bukve. Iz leta 1856, 268 str., 23,5 x 18,5.

Vezana knjiga, s sivim platnom prevlečene platnice, gajica. Na sprednjih platnicah je naslov knjige na izrezanem in prilepljenem listu. Prepisovalec je bil Johann Dollenz iz Zaplane, ki je sicer tudi zdravil. To je doslej edini slovenski rokopis s področja kirurgije. Poleg kirurških bolezni piše še, kako se obvaruje kuge, o spolnih boleznih, raku, če se voda zapre. Na koncu je začel pisati Bukve od bolezni goveje živine, a je napisal le eno stran.

Hrani jo Moljk.

151. (Ljudske zdravilske bukve Helene Nagode). Iz leta 1858, 107 str., 20,0 x 16,5.

Črno-rjave trde polatnice, zelo lepa ženska pisava, gajica. Nagodetova je bila iz Osoj pri Rovtah. Za prvimi 48 stranmi je register na petih straneh in do 51. strani spet register. Vse skupaj so same vraže in zagovori v zvezi z ljudsko medicino.

Hrani jih Inštitut za slovensko narodopisje pri SAZU, Ljubljana. Brez sign.

152. (Šinkove zdravilske bukve). Približno iz leta 1860, 53 str., 20,0 x 13,8.

Predloga je bil Lipičev rokopis v skrajšani obliki, ker ga je verjetno uporabljal pisec le za lastno uporabo. Prepisovalec je bil Fr. Šink iz Stare Loke pri Škofji Loki. Knjižico je podaril muzeju Stevo Šink, notar iz Škofje Loke.

Hrani jo Muzej na gradu v Škofji Loki. Brez sign.

153. Krajski Sdraunik, tu je mitelni in Arznije sa tega zhloveka. Pervizh od Pavle Lipizh is nemshkega na Kransko 1810. Je te bukve sam nuzau in sa dobre sposnau katir je biu ress en resvetlen inu moder Arzat. Iz leta 1863, 229 str., 18,8 x 12,2.

Rokopis je dobro ohranjen, bohoričica, na koncu ima dvoje kazal. Bukve je prepisal Jakob Shemrou iz Rovt. Bil je upravitelj domačije v Žiberšah, kjer so bukve še danes. Rokopis ima pet poglavij, kot Lipičeve bukve; nazadnje opisuje »Snamna gotove smerti« in našteva 59 zelišč.

Hrani ga Ignac Brenčič, p. d. Fišter, Žiberše 2.

154. Krušnik, Jakob: Bukve o zdravljenju živine. Iz leta 1863, 18 str., 20,0 x 13,7.

Trde rjavkastovijoličaste platnice, orumenel papir, gajica, več rok, bolj slabo ohranjen zvezek, v katerem manjka več listov. Rokopis začneja s: »Perva postava ...«; v njej piše o živinoreji in o tem, kako se mora živino varovati, da ne zboli, nato so na kratko opisane nekatere živinske bolezni in za vsako tudi »mitelni« za njeno ozdravljenje. Sledi pesem o »Mariji lubi materi«, nato pridiga. Spodaj je na enem listu napisano: »Das hat geschrieben Jakob Krušnik, organist iz Kamnika«. Bukve so bile prinesene iz Moravske doline.

Hrani jih Rado Kokalj, Kranj.

155. Zdravje bolnikov, tu je bukve polne navkov za človeško zdravje spisano k pomoči kmeškim ljudmi. Iz leta 1866, 376 str., 14,0 x 10,0.

Papir, trde črne platnice. Spodaj piše »V Salzbachi« (Solčavi). Pisec je bil Vid Strgar (Fida) iz Robanovega kota, ki je tudi zdravil. Kot navaja, je imel za predlogo bukve Antona Košenine.

Hrani jih SAZU, Ljubljana. Brez sign.

156. Coprarske bukve. Iz leta 1867, 262 str., 15,0 x 12,0.

Trde platnice, gajica. Lep rokopis Gašparja Dolenca iz Zaplane. V prvem delu piše o negi orožja, v drugem delu so »spraule usake sorte Skriunosti Natureznanstva, kter se zna en tal človeške družbe, za en tal pa iz kratkiga časa nugal«. Med drugim piše, kako se varuješ, da »se na rajži ne utrudiš«. »Kako zvedit če se en bolnik ozdrau al ne« idr. Na straneh 187–211 so zagovori, od strani 202 do 217 pa je »En zvezik teh skriunosti Albert Magni od lastnosti teh selš, kamnou in nekterih živali«. Na straneh 217–221 je »Moč teh zelš od cesarja Alexandra, ki jih je imel po toku planetou«. Na str. 222 sta še dva zagovora.

Hrani jih Moljk.

157. Bučelarstvo. Iz leta 1867, 129 listov, 21,0 x 16,0.

Brez ovitka in nevezano, zelo lepa pisava, izvorno slovensko izrazoslovje. Po izkušnjah in pripovedovanju retenskega čebelarja Jožefa Oblaka je napisal Fran Levstik. Delo je bilo pripravljeno za tisk, a ni nikoli izšlo. Do 48 listov je Levstik prepisal čistopis za tisk. Od nameravanih 30 pol so natiskali samo 6 pol, ki se hranijo skupaj z rokopisom. Na straneh 65 do 67 piše o čebeljih boleznih in njihovem zdravljenju.

Hrani ga NUK. Sign. Ms 492.

158. (Recept za konjsko bolezen). Približno iz leta 1870, 1 listič, 10,6 x 12,8.

Recept je poslal župnik Jernej Dolžan iz Badovinc pri Metliki proštu v Metliki za njegovega konja.

Hrani ga Belokranjski muzej v Metliki.

159. Bukve od Planetou. Iz leta 1870, 186 str., 20,0 x 16,5.

Trde izrabljene platnice. Na prvi strani platnic je nalepljen naslov: »Bukve od Planetou, kaku se zve, pod katerim planetom al znamenam je člouk rojen in kaku se mu bo godilo; iz nemškega na Kranjsko preloženo F. D. u letu 1857«. Na strani 127 piše, da je tega

leta prepisal Franc Dujak, drugič pa prepisal leta 1870 Johann Dolenz z Zaplane. V prvem delu opisuje vpliv planetov in nebeških znamenj na posamezne dele človeškega telesa in h katerim boleznim so nagnjeni ljudje, rojeni v posameznih nebeških znamenjih ali planetih ter katera zelišča jim koristijo za zdravljenje.

Hrani ga Moljk.

160. Drobnič, Jurij: Praktisches Arznei Buch. Iz leta 1870, 92 str., 16,0 x 9,5.

Jurij Drobnič, »kuršmid« iz Sodražice, je napisal v slovenskem jeziku vrsto receptov za živino, pa tudi nekaj za ljudi. Opisuje tudi nekatera zelišča in kdaj se nabirajo ter sušijo. Hrani jih MD.

161. (Knjiga domačih zdravil). Iz leta 1871, 346 str., 20,0 x 13,0.

Trde platnice, lepa pisava. Prepisoval je neki Per po Lipičevem rokopisu. Imel jo je Janez Gantar-Prosečnik iz Malenskega vrga nad Škofjo Loko.

Hrani jo prof. Janez Dolenc, Tolmin.

162. (Zapiski Janeza Trdine o ljudski medicini). Iz let 1873 do 1879, 27 malih zvezkov, 16,0 x 10,0.

Drobna, lepa pisava. Zapiske iz popotne torbe je začel pisati pisatelj po svečnici 1873 in končal jih je 26. novembra 1879. Zapisoval je, kar je videl, bral in slišal zanimivega doma in po svetu, zanimivosti iz zgodovine, povesti, basni, vraže in na več mestih načine ljudskega zdravljenja raznih bolezni; zapisal je tudi zagovor zoper bolečine v grlu.

Literatura: Dolenc, Milan: Etnoveterinarstvo v delih pisatelja Janeza Trdine. Trdina etnolog, 1980.

Hrani jih NUK. Sign. 15/62.

163. (Recept zoper stenice). Iz leta 1874, 298 str., 25,0 x 8,0.

V gostilniški knjigi s trdimi platnicami je mnogo listov iztrganih, na strani 297 je pripisan recept »für Wanzen zu warnichten«.

Hrani Anton Muha, Lokev pri Divači.

164. (Zapiski Simona Rutarja). Iz leta 1875, 158 str., 14,5 x 7,5.

Notes, temno plave trde platnice z napisom Notes, hrbet strgan, nepagiran, lepa drobna pisava. Obsega razne zapise, pesmi, razno, med drugim več zagovorov: »zoper strup, za abu, ogenj« idr.

Hrani ga NUK. Sign. MS 162.

165. (Vogričeve bukve). Iz leta 1876, 66 str., 15,0 x 10,0.

Bohoričica. Jože Vogrič iz Slapa ob Idrijci je imel za predlogo rokopis Johana Reitzza, ki je bil iz istega kraja. Piše tudi o boleznih živine in ima zapisanih tudi nekaj zagovorov.

Hrani jih Goriški muzej, oddelek za Tolmin, Tolmin; fotokopijo ima MD.

166. Sibilsko prerokovanje. Iz leta 1878, 46 str., 21,0 x 16,0.

Andreas Vesenjaj je v teh bukvah zapisal štiri recepte: »čese kravi preživanje ustavi ...,

če se ženski kerv spesti ..., za grižo ...« in zopet »čise ženski kerv spisti ...«
Hrani jih Jožef Čuš, Sovjak pri Vidmu ob Ščavnici.

167. (Rozmanova zbirka receptov). Iz leta 1878, 248 str., 15,8 x 9,0.

Črtan notes s trdimi rjavimi platnicami, v katere si je orožnik Jožef Rozman zapisoval pesmi in orožniške predpise. Proti koncu notesa si je zapisal razne ljudske recepte v slovenščini in nemščini. Nehal je pisati 12. junija 1884. Sedanji lastnik je dobil rokopis v Žirovnici, od koder je baje bil Rozman doma.

Hrani ga Branko Čušin, Koroška Bela.

168. (Kalanov rokopis). Iz leta 1879, 46 str., 21,0 x 17,0.

Gajica. Johann Kallan, verjetno doma iz Puštala pri Škofji Loki, ga je prepisal iz lipičevega rokopisa, v manjšem obsegu, verjetno za svojo rabo.

Hrani ga Ivanka Svoltjšak, Škofja Loka.

169. Kolomone Shegen. Iz leta 1880, 344 str., 14,6 x 9,4.

Trde črne platnice, hrbet iz temno rjavega usnja, vijoličasto črnilo, bohoričica. Stran 140: »Ta 35 Kapitl: Ana Skushena kunsht sa use Merselza«, nato 12. kapitel: zagovor zoper kačji pik. »Ta 60. kapitl: Sa piknjeno al pred tiem obvarovati...« »Ta 66 kapitl: Sa piknjeno an skushn Mitl«.

Hrani ga Knjižnica Narodnega muzeja v Ljubljani. Brez sign.

170. (Hudovernikovi zapisi.) Približno iz leta 1880, 172 str., 16,0 x 10,0.

Trde, zelene pisane platnice. Na hrbtu je natiskano: Narodno blago. Hudovernik je bil zbiralec narodnega blaga iz okolice Stične na Dolenjskem. Na 97 strani je ljudska medicina: »ako persa bole, za pljuča, zoper božjast, zoper zlatenico«. Na strani 145 so spet ljudska zdravila zoper oteklino in o boleznih »duačni«.

Hrani jih glasbeno narodopisna sekcija pri SAZU.

171. Tri molitve z zlatimi pukštabi. Iz leta 1884, 20 str., 17,0 x 9,5.

Modrosiv ovitek, listi preprosto sešiti z nitko, knjižica ni paginirana. Te molitve med drugimi koristijo, »da zdravje vedno per nas ostane in ktera žena gabo per porodu imela bo lahko porodiva in jeni otrok bo birčne...« Prepisal jih je Mateuž Malle iz Kotmare vasi (Koroška).

Hrani jih prof. dr. Pavel Zablatnik, Celovec.

172. (Franca Gimpla bukve). Iz leta 1886, 56 str., 33,0 x 20,0.

Ovitek popolnoma strgan, zadnji del skoraj v celoti manjka, preprosta vezava, vijoličasta tinta. Prvi list strgan in ga pol manjka. Do 28. strani paginiran. Začne se z: »Obeden ne more ercnovati... bolezen ne pozna. Nar ložej pa bolezen nejde... razločit na vodi. In kdor hoče to kunšt znati more te štuke... dobro razločno zastopiti: 1) Kaj je voda ali sca-nje. 2) Kako se mora vodo dobit. 3) Kako se mora vodo gledat 4) Kako so farbe ušafane, 5) Kaj se v vodi vidi. 6) Kako se bolezen vgame« itd. Na strani 10 piše: »Use sorte Per-pomočki in vse sorte Bolezni z Božjo pomočjo odvrčati: 1) Kadar glava boli od vročine. Zenft od Kislice z laškim oljem zmešat in glavo mazat bo nehala glava bolet. 2) Kadar

glava boli od mraza. 3) Kadar se v glavi verti. 4) Glavna bula. 5) Kader se bi otlo na pamet mejšat itd.« Stran 20: »Za Miserbost«. Stran 26: »Za raka. 40. Pljučna jetika, str. 43 Bolan želodec...« in na koncu: »za sledna merzelca«.

Napisano je tudi poglavje: »Od nekteriga nucniga Drevuja...«, nato poglavje: »Zdej se znajdejo vse sorte nucne potrebne rože k zdravju ljudi«. Na zadnji strani piše: »Kadar Krišče bole«, in še: »za garje« in na koncu: »Bog dej vsem tem ercnijam muč potem bomo vsi zdravi kar je v teh bukvah zapisano ta 13/2 v letu 1886. M. G. Franc.« Franz Mari Gimpel, Obersušic den 19./3 1887, bei Toplic nebs Rudolf. Izgubil sem naslov lastnika.

173. Pesem o borbi bolnika s smrtjo in Angela s hudičem. Iz leta 1891. 6 listov, 18,0 x 11,0.

Pesem »Prid meni na pomoč v zadnji borbi. O Mati vse milosrčnost. Kako se bolnik s smertjo in Angelj s hudičem bojuje«. Prepisal jo je I. Tischler iz Sp. Humč (Koroška). Hrani jo dr. Pavel Zablatnik, Celovec.

174. Bukve v katerih je zapisano od tega človeka in od kovanja te srčne žile ali od pulosa. Iz leta 1897, 250 str., 19,0 x 12,0.

Trgovski zvezček, trde temno zelene platnice, gajica, več rok. Izpisana pisava. Do 47. strani je numeracija. Piše, da so bile bukve prvič napisane leta 1837, nato 1864 in »ta treko Bart« 1897.

Na prvih 43 straneh piše, kako se bolezen spozna po urinu, na 44. strani »zate Plave Bleke od Kervi in Ravde«, na str. 45–46 »Od človeške, svinjske, pasje in medvedje masti«. Sledi 18 nepopisanih listov, na naslednjih so z drugo roko pisani recepti. Zopet so 4 nepopisani listi, sledi nova numeracija; zapisane so razne vraže in zagovori do 15. strani. Zopet nekaj praznih listov, sledita pesem in recept. Na koncu knjižice se vidi, da je bilo več listov odrezanih. Knjižico je verjetno napisal Jurij Mavrel, posestnik iz Strojne (Groblach).

Hrani jo prof. Ivan Mrdavšič, Ravne na Koroškem.

175. (Važovnikove bukve). Iz leta 1897, 87 str., 15,0 x 8,3.

Zelo obrabljena knjižica, orumeneli listi, prednje platnice odtrgane, zadnje so sive barve, brez hrbita, preprosta vezava. Rokopis se začinja s stranjo 2; do strani 35 so napisane s črnolom molitve za umirajočega človeka, nato še druge molitve. Sledi list z numeracijo 74 in 75, na katerem je zapisan neki račun in nato najbrž seznam stvari, ki bi jih moral lastnik kupiti. Do strani 81 manjkajo listi, od tod naprej je očitno pisalo več rok. Vpisane so molitve oziroma zagovori, tako molitev »zoper ramor, zoper protin, hudo fergiht, krč, šen, posilevno, otuk, šejn, vurak, malenk, hudo skrnino«. Na strani 11 sta zapisana ime in priimek Matija Važovnik – bil je iz Černeč blizu Strojne na Koroškem. Hrani jih Študijska knjižnica na Ravnah na Koroškem.

176. (Jeljerjeva zagovorna knjižica). Iz druge pol. 19. st.

Prepisal jo je verjetno Jože Kokel, p. d. Jeljer iz Mlake nad Škofjo Loko. Vsebovala je 5 zagovorov. Knjižica se je izgubila.

Prepis hrani prof. Janez Dolenc, Tolmin.

177. Shvarc Previligion Buch. Iz druge pol. 19.st., 235 str., 19,2 x 13,7.

Papir, trde, črne platnice, lepa pisava. »Bukve so iz useh petih talou Kolomonovega žegna, iz črnih bukev in tudi iz Urbanus bukev«; vsebujejo številne »pane« (zagovore). Hrani jo Moljk.

178. (Vrhniške zdravilske bukke). Iz druge pol. 19. st., 120 str., 21,0 x 17,0.

Papir, kasnejše nove platnice, čitljiva pisava, gajica. Manjka prvih 11 listov. Prvi trije in zadnji list so poškodovani. Po vsebini je istovetna z Lipičevimi bukvami. Prepisal jih je Johan Hočevar iz Gornolubljan (Vrhnika).

Hrani jih AS. Sign. 172.

179. (Stiške zdravilske bukke II). Iz druge pol. 19. st., 80 str., 20,0 x 16,0.

Platnice iz sivorumenkaste lepenke, gajica, lepa pisava, nekatere začetne črke so v gotici. Nima naslova ne letnice ne imena prepisovalca, ki je bil iz bližine Stične. Začne se z »Bolezni na vodi poznat, drugi del na žil poznat bolezen«. Druga knjiga: zdravila za razne bolezni; sledi poglavje o sadnem drevju in zdravilnih zeliščih. Vmes je napisan recept zoper kolero in antifebril dr. Rodinisa.

Hrani jih samostan v Stični. Brez sign.

180. Zdravilske bukke za vse bolezni ozdravljat. Iz druge pol. 19. st., 120 str., 22,0 x 18,0.

Gajica. Rokopis je prepis Lipičevih bukev.

Hrani ga prof. Fr. Planina, Ljubljana.

181. (Seznam zagovorov iz Libuč). Druga pol. 19. st., 1 list, 21,0 x 7,0.

List je deloma strgan, deloma močno zamazan s tintnim svinčnikom, tako da se na tistih mestih ne da prebrati. Prepisovalec ni znan. Napisani so zagovori: »Sa malenk, zoper protin, sa vurar in sa ogen«.

Hrani ga prof. dr. Pavel Zablatnik, Celovec.

182. (Gregornove zdravilske bukke). Druga pol. 19. st., 74 str., 21,0 x 17,0.

Zelo obrabljen zvezek. Prva dva lista manjkata, pa tudi od 23. do 26. strani. Brez ovitka, naslova in imena prepisovalca. Začne se s: »Koku more voda lovit«. Na 27. strani: »3 kader gvava boli od Flusa«. Na 74. strani: »za madron pregnat«.

Hrani jih prof. dr. Pavel Zablatnik, Celovec.

183. (Himanov zagovorni list). Iz druge pol. 19. st., 1 list, 17,5 x 9,5.

Lovro Himan iz Libuč si je zapisal zagovor: »molitev za Vurar«.

Hrani ga prof. dr. Pavel Zablatnik, Celovec.

184. (Za use stare rane). Iz druge pol. 19. st., 24 str., 31,0 x 19,5.

Knjižica je brez ovitka, brez paginacije, listi so precej obrabljeni, okorna pisava, gajica. Preprost človek, ki je verjetno zdravil ljudi in živino, je zapisal sredstva za zdravljenje

bolezni, ljudi in živine. Vpisani sta tudi dve vraži: »če krava zgubi mleko in če noče masla sturit«. Zapis izvira verjetno s Cerkljanskega.
Hrani ga XY iz Pirana.

185. (Ljudsko medicinske bukve iz Rake). Druga pol. 19. st.

Ta rokopis je imela stara zeliščarica Marija Kerin iz Rake pri Krškem. Po vsebini je bil podoben Kranjskemu Arztu. Ni znano, ali rokopis še obstaja.
Literatura: Pajnič, dr. Edvard: Zdravljenje in mazaštvo med Slovenci v preteklih stoletjih. Proteus, III, 1936, str. 8, in Möderndorfer, Vinko: Ljudska medicina pri Slovencih, 1964.

186. (Zdravilske bukve). Iz 19. st., 46 str., 20,0 x 17,0.

Sivkast papir, brez ovitka, bolj slabo ohranjen, številni listi so odtrgani, zelo lepa pisava, bohoričica. Nima naslova, tudi prepisovalec ni znan, niti se ne ve, odkod izvirajo. Predloga je bil Lipičev rokopis.
Hrani jih AS. Sign. 170 r.

187. (Gribovškova zagovorna knjižica). Iz 19. st., 8 listov, 14,5 x 9,0.

Vsebuje zagovore zoper prisad, za vagen idr. Napisal jo je verjetno Gribovšek iz Zapredvala nad Škofjo Loko, ki je zdravil in zagovarjal.
Hrani jo prof. Janez Dolenc, Tolmin.

188. Hausapoteke für Mensch und Vieh. Iz 19. st., 466 str., 20,0 x 9,0.

Nemščina, gotica. Pretežno piše o konjereji in boleznih konj. Izvira iz Globasnice.
Hrani jo dr. Luka Siečnik, Doberla ves; fotokopijo ima MD.

189. Zagovorna knjižica Jakoba Bevka). 19.st., 16. str., 10,7 x 7,2.

Pergamentni ovitek, knjižica je preprosto sešita, nepaginirana. 12 strani je popisanih, 4 nepopisane. Pisano s črnilom, zadnji zagovor je z vijoličasto tinto. Vsebuje 5 zagovorov. Jakob Bevk je bil iz Zakojce, stric pisatelja Franceta Bevka.
Literatura: Matičev, dr. Milko: Zagovarjanje pri dveh slovenskih knjževnikih. Slovenski etnograf, III-IV, 1951.
Hrani jo Etnografski muzej v Ljubljani.

190. (Medličijska zagovorna knjižica). Konec 19. st., 8 str., 14,0 x 10,0.

Knjižico je našel kustos Goriškega muzeja »pri Medliču« na Predmeji. Sodeč po narečju izvira iz Notranjskega. Vsebuje 7 zagovorov: »Moli Vero, za Metlai, za Bramorja, za Wred, za vse sorte prisadov, za vse Sterpenine in za všen ali režepilo«.
Hrani jo Goriški muzej, kopijo ima MD.

191. (Kacinova zagovorna knjižica). Iz konca 19.st.

Fr. Kacin iz Plužnja na Cerkljanskem je napisal na nenatiskanem listu Buch der direkten Steuer (Libretto dell' importo, Bukvize neposrednega davka) zagovor »za strup izgovorit«.
Hrani jo MD.

192. (Markletova zagovorna knjižica). S konca 19. st.

V trgovskem notesu z rdečimi črtami na desni strani, v temnem polplatnenem ovitku, je napisal neki možakar iz Št. Lamberta na Dolenjskem zagovor zoper kačji strup: »če piči gad človeka ali živinček«.

Hrani ga Inštitut za slovensko narodopisje SAZU, Ljubljana.

193. (Kramolčeve bukvice). S konca 19. st., 48 str., 16,0 x 10,0.

Zvezček je brez naslova, ker so prednji listi odtrgani. Na 13. strani piše o zdravlilstvu, prej pa so razne molitve. Slede molitve zoper prisad, nato navodila za zdravljenje omedlevice, opeklin, gorčice itd. Zvezček so našli pri Kramolcu v Šentanelu.

Prepis hrani Inštitut za slovensko narodopisje SAZU, Ljubljana.

194. Uslišanje na prošnjo + preč. g. Humarja. Konec 19. st., 44 str., 20,0 x 14,0.

Karirast zvezek, brez ovitka, lepa ženska pisava, deset in pol strani popisanih, ostale so nepopisane. Ženska je popisala 13 »čudežnih« ozdravitev ljudi in živine po zaslugi župnika, čudodelnika iz Primskovega na Dolenjskem.

Hrani ga župnijski urad na Primskovem.

195. (Nadiški rokopis o zdravlilstvu). Iz konca 19. st., 4 listi, 28,5 x 19,9.

Listi so sešiti z nitko; v celoti šteje 16 neoštevilčenih strani, ki so popisane, razen 10. in 16. strani. Na strani 15 je nekaj zemljepisnih podatkov v italijanščini. Ne ve se ne ime pisca, ne kraj, kjer je nastal. Je nadiškega porekla. Na strani 12 v levem spodnjem kotu je med drugim ime Snoch Giuseppe, na zadnji strani pa beremo v levem spodnjem kotu podpis Snoch Pauletigh Giovanni. Na vrhu prve strani beremo naslov Zd(r)avilo. Za njim si sledijo zapisi o uporabi in učinku nekaterih zdravil. Besedilo na prvih štirih straneh je okrnjeno besedilo iz Domačega zdravnika, ki ga je »za vsakdanje potrebe našega ljudstva sestavil Valentin Podgorc in je izšlo kot mohorjevka leta 1892. Zapis od strani 5 dalje so prirejeni po isti knjigi iz razdelka, ki govori o posameznih boleznih. Pisec je besedilo iz omenjene knjige močno skrčil in ga zapisal po svoje tako, da je učena in knjižna imena pogosto nadomestil z ljudskimi narečnimi imeni; isto velja za obliko in v večji meri za pravopis. Ta niha med knjižnim in italijanskim.

Literatura: Merku, Pavle: Nadiški rokopis o zdravlilstvu, Jadranski koledar, 1981, 121-155 str.

Ni znano, kdo ga hrani.

196. Rahne, Janko: Narodno blago. Konec 19. st., 24 str., 17,0 x 10,5.

Preprosto sešit zvezek, ovitek iz enakega belega, mehkega papirja. Na koncu strani 14: »O coprnici, ki jemlje kravi mleko in kako se to odpravi«. Stran 16: »O mori, ki tlači fanta in kako se mora odpraviti«. Stran 20: »O urokih«.

Hrani NUK. Sign. Ms 802.

197. Razlaganje Bolezen za živino in tudi za Ludi te navadne in tudi rože domače in tuje in ola usake sorte. S konca 19. st., 68 str., 18,0 x 12,4.

Gajica, lepa pisava, več rok. Paginacija se začne s stranjo 61 do 86, nato stran 91 in 70

do 103, dalje spet nepaginirajo. Rokopis izvira iz Gorenjih raven v Poljanski dolini nad Škofjo Loko.

Hrani ga doc. dr. Slobodan Grobelnik, Ljubljana

198. (Ljudska zdravila za oči). Konec 19. st., 1 list, 22,5 x 14,5.

Gajica, okorna pisava. Zapisanih je 11 ljudskih zdravil za boleznj oči. Rokopis je bil najden v neki stari nemški knjigi na Pohorju.

Hrani ga Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Sign. Ms 297/2.

199. (Kertove bukve). Iz začetka 20. st., računsko knjižica, 48 str., 32,2 x 19,5.

Trde platnice z zelenimi in črnimi črtami, na sprednji strani prve platnice je nalepka in na njej piše: »Bauče Vitus«. Naslovi so napisani z rdečilom. Pisava je preprosto, čitljiva rokopis se začneja z: »Od spoznanja človeške vode, druge bukve, zause boleznj od vseh reči na viš zamirkane najdeš«. Na notranji strani platnic je »za ogen in kri zagovorit« in molitev zoper protin.

Hrani jih Študijska knjižnica na Ravnah na Koroškem. Brez sign.

200. Bukve za zagovarjat svakterih boleznj. Iz začetka 20. st., 18 str., 16,5 x 10,0.

Nima ovitka, dobro čitljiva pisava, dve roki. Rokopis je napisal Johan Čeh iz Roča pri Buzetu, to pa je prepis, ki ga je napisal Ivan Nežič iz Boninov pri Koprju. Na prvi strani je žig Johann Ceh, Rozz, Istrien. Na 25 straneh so molitve in zagovori, preostalo so računji in molitve v italijanskem jeziku; to je napisano z drugo roko in drugim podpisom.

Hranijo ga potomci Nežiča v Boninih, fotokopijo ima MD.

201. Mozetič, Ivan: Zapiski iz Zdravstvenega polja. Začetek 20. st., 37 str., 20,0 x 14,0.

Dekan Mozetič iz Raven nad Cerknim, ki je zbiral zdravilna zelišča in tudi zdravil ljudi, je zapisoval uspešna zdravljenja z zelišči.

Hrani jih župnijski urad v Cerknem.

202. Mozetič, Ivan: (Zbirka receptov). Začetek 20. st.

Recepti so shranjeni v 184 pisemskih ovitkih, formata 21 x 12. Sestavil in napisal jih je Ivan Mozetič.

Hrani jih župnijski urad v Cerknem.

203. Mozetič Ivan: Slovar flore slovenskih dežel v petih jezikih. Iz začetka 20. st., 2 zvezka, 400 str., 42,0 x 28,0.

Po abecednem redu so napisana do strani 310 slovenska imena, kraj imena, latinsko ime, srbohrvatsko, nemško in italijansko. Slovenski izrazi so povečini zapisani po Pletteršnikovem slovarju. Prvi zvezek obsega izraze od A do P in se konča s »Predavce«; stran 306 se konča z »žveplenjača«; sledi na 5 straneh nekakšen avtorjev poskus, da bi pod latinskimi izrazi zapisal vse slovenske izraze.

Hrani ga SAZU, Ljubljana. Brez sign.

204. (Urbana Mačka zagovorna knjižica). Iz začetka 20. st., 28 str., 17,0 x 10,4

Izvira iz Grabelj, fara Pliberk na Koroškem, in obsega 15 molitev (»dovžebiranje«) za razne bolezni ljudi in živine in tudi 10 zdravniških receptov oziroma nasvetov. Fotokopijo hrani Mirko Kumer, p. d. Črčej, na Blatu pri Pliberku, in MD.

205. (Zagovorni list iz Dan pri Sežani). Iz začetka 20. st., 1 list, 29,0 x 23,0.

Obrabljen, orumenel list. Na listu so na eni strani zapisani trije zagovori: »Moli vero za vse strupenine, moli vero za usen ali rozapilo, Moli za vero za vred«. Lastnik je bil Viktor Pirjevec iz Dan pri Sežani.

Hrani ga MD.

206. (Molitev za zvin). Iz začetka 20. st., 1 list, 30,0 x 21,0.

Na listu je zapisan zagovor zoper zvin. Izvira iz okolice Mežice.

Prepis hrani MD.

207. Molitev za zvin. Iz začetka 20. st., 1 list, 29,5 x 21,0.

Lepa pisava. Na eni strani je »Molitev za zvin: Prelubi sv. Valentin, preluba sv. Neža...« Na koncu lista piše: »Pa nikomur ne kaži tega lista kosebos sam navadiv in učov ga pa zažgi.« List je imel Ivan Petrič iz Plat pri Mežici.

Hrani ga dr. Marija Makarovič, Ljubljana, fotokopijo ima MD.

208. (Zbirka domačih zdravil). Iz začetka 20. st., 4 listi, 19,5 x 11,5.

Brez ovitka, gajica. Izpisanih je le pet strani. Naštevava zdravila za 16 bolezni, npr. mreno na očeh. »žavbo za vsake oskrumbe, za vse spečenine« itd. Zvezek je z lga pri Ljubljani.

Hrani ga O. Müller, Ljubljana, prepis MD.

209. Ljudski recepti za »Vročino« pri živini in nahod. Iz začetka 20. st., 160 str., 20,0 x 16,0.

Debel zvezek je sešit iz dveh. V obeh so razni zgodovinski spisi. Na strani 72–73 piše: »Živinozdravništvo«. Je pa le recept zoper vročino pri živini, nato sledijo navodila za zdravljenje nahoda pri ljudeh. Zapisoval je neki Fingušt iz Rač.

Hrani jih Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Sign. 67/4.

210. (Gregornov ljudsko medicinski zapis). Iz leta 1902, 18 str., 18,0 x 10,5.

V Dienstboten–Buch je Valentin Gregorn, p. d. Miklavčev v Dulah, fara Žitara vas, na 18 nepopisanih straneh napisal: »Tri silno lepe molitve pri umirajočem; tri božje čednosti; tri recepte, požebiranje za toasvo, recept za žaubo, zagovor zoper šen in molitev zoper švint«.

Hrani ga prof. dr. Pavel Zablatnik, Celovec, fotokopijo ima MD.

211. Konjski zdravnik. Iz leta 1907, 300 str., 34,0 x 21,0.

Črtani listi, lepa pisava. 87 strani je z vsebino, ki ustreza naslovu. Pod naslovom piše: »Spisal po nemški J.B. pl. Sind polkovnik kavalerijskega regimenta. Poslovenil Franc

Ambrožič desetnik pomorske pehote 1870.« To je napisano na spojnem listu. Na prvi strani je Register, ki se nadaljuje do 4. strani. Kot je razvidno na koncu pisanja, na strani 87, je to prepisal Josip Guzelj iz Škofje Loke 2. oktobra 1907. V nadaljevanju je Guzelj kot kisar zapisal svoje poklicne izkušnje.

Literatura: Dolenc, Milan: Konjski zdravnik, Loški razgledi, 28, 1981, str. 288–290.

212. (Zdravniške bukve Marije Pregelj). Iz leta 1908, 40 str., 33,5 x 20,0.

Brez ovitka. Po vsebini sodeč, je bila predloga Lipičev rokopis. Podpisana je Marija Pregelj iz Št. Pavla pri Stični. Datum je 13. novembra 1908.

Hrani jih Etnografski muzej v Ljubljani. Brez sign.

213. (Zagovorna knjižica J. Celestina). Iz leta 1910.

Knjižico navaja Vinko Möderndorfer v knjigi Ljudska medicina pri Slovencih. Bila je last J. Celestina iz Št. Jurija pod Kumom. Kje je knjižica, ni znano, mogoče je v Möderndorferjevi zapuščini.

214. (Bukvice Angele Zupančič). Približno iz leta 1920, 16,8 x 10,0.

V knjižici Dienstzeugnis, papir, trde pisane platnice iz lepenke, so na zadnjih nepopisanih listih napisana navodila za zdravljenje živine in ljudi. Vmes so kuharski recepti. Pisala jih je Angela Zupančič iz Malih Dol pri Temenici po navodilih očeta, ki je zdravil; zagovor pa je napisala in ga uporabljala po pripovedovanju starega moža izpod Primskovega.

Hrani jih Angela Zupančič, Male Dole.

215. Domači zdravnik. Iz leta 1924, 178 str., 33,0 x 21,0.

Paginirano do 128 strani, nato izrezani listi; nadaljuje se s stranjo 173 do 178. Kazalo je od strani 174 do 176. Na drugem, nepaginiranem listu je v zgornji četrtini z rdečo tinto napisano Domači zdravnik. Pod napisom je narisanih 5 rož. Franc Hanin, p. d. Lipej, iz Cerkovč pri Pliberku piše, da je bila knjiga spisana iz napol nemščine iz leta 1835 do Jožefa Shaaga in Štefana Lubeja. Bukve so razdeljene na pet poglavij: »Od vode, od Pullus, od glave, za prse, peto, za želodec« in druge bolezni organov.

Hrani ga Franc Hanin, Cerkovče, fotokopijo ima MD.

216. (Zagovorna knjižica iz Mazor). Približno iz leta 1925, 72 str., 12,8 x 8,0.

Majhen notes s črnimi, mehкими platnicami in karirastim papirjem. Pisan je neslovnično, vendar dovolj čitljivo. Izpolnjenih je 16 strani, drugo je nepopisano. Na zadnji strani so nepomembni družinski zapisi. Rokopis vsebuje zagovore zoper »Ušen, voušč, strup, pront ali prisad«, zoper strup in še dvakrat zoper strup, prisad, bramorja in zopet zoper strup.

Zagovore si je zapisovala Francka Jereb iz Mazor nad Sp. Idrijo. Bila je vnukinja zagovarjalca. Prvotna knjižica zagovorov, iz katere je prepisovala, je bila napisana 1850. leta, a je izgubljena.

Hrani jo Francka Jereb, Mazore.

217. (Hladnikov zagovorni list). Iz prvih 30 let 20 st., 1 list, 21,0 x 15,0.

Porumenel papir, kar pomeni, da je bil pogosto uporabljan. Peter Hladnik iz Petkovcev

pri Rovtah si je za svojo uporabo prepisal zagovor zoper bramorja, zoper strup in zoper vred.

Hrani ga MD.

218. Sredstvo zoper žolčne kamne. Približno iz leta 1930, 1 list, 19,4 x 11,8.

Orumenel list, na polovico prepognjen. Lepa pisava.

Hrani ga Zmago Jelinčič, Ljubljana.

219. (Zapisi ljudskih zdravil iz Remšenika). Iz leta 1939, 80 str., 21,2 x 16,0.

Nečrtan zvezek z rumenorjavimi platnicami, na sprednji strani platnice je etiketa z napisom: Remšenik, v levem spodnjem kotu piše Ill. r., v desnem pa Arh M. To je prepis iz šolske kronike na Remšeniku (na Kozjaku), v kateri je Jože Jurančič v letih 1925 do 1930 zapisoval ljudske običaje. To je prepisal Miljutin Arko iz Sp. Polskave. Na strani 21 se začne poglavje o zdravilih. V poglavju »Živali – rastline« sta na strani 33 dve vraži o odvzemu mleka kravam, kako zrediš lepe konje in vole, kasneje je še enkrat zapisano, kako se odvzame kravam mleko.

Hrani jih Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Sign. MS 579/4.

220. (Zagovorni listič iz Žiberš). Iz prve pol. 20. st., 1 list, 17,2 x 15,3.

Ignac Brenčič iz Strmce pri Zaplani je od nekod prepisal dva zagovora: »zoper bramor in zoper prisad«. Rokopis je bil Brenčičeva last.

Hrani ga MD.

221. (Zagovorni list iz Krčanja). Prva pol. 20. st., 1 list, 18,2 x 15,2.

Karirast list, popisan z navadnim svinčnikom. Zapisan je zagovor.

222. Marijine sanje. Iz leta 1949, 1 list, 28,0 x 19,5.

Črtast papir, ob robu rdeče črte, za vpisovannje zneskov, levo in desno od napisa je po en okrasek. Del lista, ki je zelo obrabljen, je odtrgan. Take liste so ljudje nosili kot škapulir. »Kdor bo ta listek pri sebi imel ne bo pogubljen...a tudi materi, ki ne more poroditi ...«

Hrani Matična knjižnica v Slov. Bistrici. Brez sign.

223. Čuš, Jožef: (razni sestavki). Iz leta 1976, koledar za leto 1975, 368 str., 20,0 x 15,0.

Črne platnice. Med drugim je zapisal na straneh 181–186, kako so zdravili domači zdravniki; na straneh 191–192: Vračnica Šijanec Marija. Na straneh 216–234: »Kako so zdravili naši predniki«. Na straneh 329–341: »Kako je pūčka s čaranjem zdravila živino«. Med drugim piše, kateri zdravniki, veterinarji in veterinarski pomočniki so zdravili v Vidmu ob Ščavnici.

Hrani jih Jožef Čuš, Sovjak pri Vidmu ob Ščavnici.

DODATEK**(Zbirka receptov Karla Deshmana). Iz srede 19. st., 16 str., 18,5 x 11,0.**

Sivkasto zelen papir, brez ovitka, zelo lepa pisava, nemščina, identična s pisavo Karla Deshmana, nekdanjega kustosa deželnega muzeja v Ljubljani. Prvi recept: Elixir, njegova sestava, priprava, delovanje, pripombe. Nato je recept za Chloera Tropfen in končno Arcanum.

Hrani jo AS. Brez sign.

(Vražarske bukve). Iz druge pol. 19. st., obsega 132 strani, 17,0 x 10,2.

Lepa, čitljiva pisava, preprosta vezava, trde plavopisane platnice. V knjižici so navodila za zdravljenje, pomešana s »coprnijami«, nekaterimi zarotitvami, vraže za odkrivanje nahajališč rude, razne vraže za lov ipd. Bila je v zapuščini Janeza Žaklja, ki je bil sredi 19. st. župan v Zavrtaču. Župnik Miklavčič je napisal na notranji strani platnice: »Knjiga vražarij tuk. župljana«.

Hrani jih župnijski urad v Zavrtaču pri Rovtah.

(Sokličeve Arznijske bukve). Iz druge pol. 19. st., 10 listov, 17,0 x 21,0.

To je raztrgana knjižica, preprosto sešita, orumeneli listi, prvi list je le deloma ohranjen, sledi 5 celih listov in 4 listi, katerih je notranja stran ohranjena. Na prvem celem listu piše: »Da si narediš pomado ali žavbo za lepo svitile lase«. Spodaj pa: »Rožmarin in volovi ali jelenov jezik na vinu«. Na tretji strani so »vinska rutica, šentjanževец, encijan, široki terpotec, špičasti pripotec, gabez, pelin in ajbež«. Knjižica je bila last Sokliča iz Boh. Češnjice.

Hrani jo dr. Milan Dolenc, Ljubljana.

Mittel gegen Leberverhartung. Iz druge pol. 19. st., 1 list, 9,9 x 10,3.

Nemščina, gotica, izpisana pisava. Na obeh straneh je napisan recept zoper cirozo jeter.

Hrani ga Miljutin Arko, Sp. Polskava.

KRATICE

- AS – Arhiv SR Slovenije
 ČZN – Časopis za zgodovino in narodopisje
 Grmek – Grmek, Mirko D.: Rukovet starih medicinskih, matematičko-fizičnih, astronomskih, kemijskih i prirodoslovnih rukopisa sačuvanih u Hrvatskoj i Sloveniji. Rasprava i gradja za povijest nauka. JAZU, Zagreb 1963
 M.D. – dr. Milan Dolenc
 M. Kos – Kos, Milko – Srednjeveški rokopisi, Ljubljana 1931
 Moljk – prof. dr. Anton Moljk, Ljubljana
 NAL – Nadškofijski arhiv v Ljubljani

